

PROF. DR. M. FAHRETTİN KIRZIOĞLU: HAYATI VE ESERLERİ

A scholarly works and autobiography of Prof. Dr. Fahrettin Kırzioğlu

Ouvrages et autobiographie de Prof. Dr. Fahrettin Kırzioğlu

Yunus ZEYREK*

A) Hayatı

1914 yılında başlayan Birinci Dünya Savaşı, bütün cephelerde şiddetle devam ediyordu. O zamanlar Rus işgalinde bulunan Kars ve çevresinde, savaş ortamından yararlanan ve Rusların da desteğini alan Ermeniler, gemi azıya almış, bölge halkına yapmadıklarını bırakmıyorlardı. İşte böyle bir ortamda, korkunun her tarafa sindiği bir günde, Rus ordusunda görev yapan Kazan Türklerinden Tatar asıllı Yarbay Ablayev, Karşılı Mehmet Derviş Efendi'ye, "*Şehirden dışarı çıkınız. Ermeniler Erzurum-Gümüşhane hattında anayol boyunca büyük bir katliama hazırlanıyorlar!*" diye uyarması üzerine Mehmet Derviş Efendi, o akşam ulaşabildiklerine haber vererek geceleyin Kars yakınlarındaki Susuz'un Mamaş köyüne gitti.

Kars'ın en eski ve yerli bir ailesine mensup olan Kırzioğlu Mehmet Derviş Efendi ve eşi Hesna Hoca Hanımın, sığındıkları Mamaş köyünde, bir akraba evinde ilk çocukları dünyaya geldi. Baba, Kur'an-ı Kerim'in son sayfasının yan tarafına şu derkenârı düştü: "*Oğlum Fahreddin, 25 Şubat 1332 Cumartesi günü sabaha karşı Mamaş'da Dülger Ali Ağanın misafir odasında dünyaya geldi.*" Buradaki Rumi tarih, yeni takvimle

10 Mart 1917 gününe tesadüf etmektedir.¹

1917 yılında Rusya'da Bolşevik İhtilâli oldu ve Çarlık idaresi yıkıldı. Bunun yerine kurulan Sovyet yönetimiyle Osmanlı Devleti arasında yapılan antlaşmalarla kısmî bir rahatlama görüldü ve hatta 3 Mart 1918 tarihinde imzalanan Brest-Litovs Barış Antlaşması'yla Kars Türkiye'ye bırakıldı. Ruslardan kurtulan şehir, Ermeni işgaline uğradı. 25 Nisan 1918'de Türk ordusu Kars'a girince, dört yıldan beri Mamaş'ta yaşayan Mehmet Derviş Efendi, ailesini alarak Kars'ın Kaleiçi Mahallesiindeki evine döndü.

Böyle bir ortamda dünyaya gözlerini açan Fahrettin'in ailesi, çevredeki "okumuş" ailelerden biriydi. Ana dedesi olan Müderris Yemenhalifeoğlu Muhyiddin Efendi ve eşi Kıymet Hoca, ayrı ayrı mahallenin kız ve erkek çocuklarını okutuyor, onlara dinî ve millî bilgiler veriyorlardı.

Fahrettin'in babası, Kars'ın savunması sırasında yaralanmıştı. Buna çok üzülen genç anne, henüz 13 aylık bir çocuk olan Fahrettin'i öksüz bıraktı. Baba Mehmet Derviş Efendi, baldızıyla evlendi; Fahrettin de öksüzlükten kurtuldu. Daha sonra bu hanım da vefat edecek,

* Gazi Üniversitesi Türk Dili Bölümü.

Mehmet Derviş Efendi üçüncü defa evlenecekti. Böylece üç hanımdan toplam on çocuk dünyaya gelmişti. Bu kardeşlerin en büyüğü Fahrettin'di.

Fahrettin, küçük yaşlarda iken aile içinde okutuldu ve halası Safiye Hocadan iki hatim indirdi. 1923 yılında mahalle mektebine verildi. 1928 yılında altı yıllık ilkokulu ve 1931'de ortaokulu Kars'ta tamamladıktan sonra Erzurum Lisesine gönderildi. Haziran 1934'te bu liseyi hususî yatılı olarak bitiren genç Fahrettin, Maliye Tahsil Müfettişi olarak Arpaçay'da memuriyete başladı. Bu memuriyeti, bir yıl sürdü.² Bu sıralarda babası da Belediye Tahsildarı olarak görev yapmaktaydı.

1935 yılı ağustosunda, Sağlık Bakanlığı hesabına yatılı olarak İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde tahsile başladı. O, bu fakülteyi bitirip doktor olacak ve Afganistan'a giderek oradan Türkistan'ın kurtuluşuyla ilgili faaliyete katılacaktı. Bu hayallerle fakültenin FKB kısmını tamamladı; sertifika aldı.

İstanbul'da öğrenci olduğu bu sırada Kars'taki evleri soyuldu. Bu soygun, aileyi fakir düşürmüştü. Artık İstanbul'da tahsile devam etme imkânı kalmamıştı.

Fakülteyi bırakıp Kars'a dönen Fahrettin, ailenin geçimine katkıda bulunmak için yeniden memuriyete başladı ve yine Hususî Muhasebe Tahsil Müfettişi olarak Posofa gitti. Burada on ay görev yaptı.³ Köy tahsildarlarını denetlemekle görevli atlı memur olarak ilçe, kasaba, köy, yayla ve kışlakları dolaşarak bölgeden yetişen âşıkların deyişleri, hikâyelerini ve bölgenin folklor ve etnografyasıyla ilgili hayli malzeme topladı. O, bu görevi zevkle yaptığını söylemektedir.

Posoftaki görevindeyken yedek su-

bay olarak Sarıkamış'ta askere alındı. Bu birinci askerlik dönemi, on sekiz ay sürdü.

Soyadı Kanunu yürürlüğe girince aile adları verilmeyip **Çelik** soyadı verildiyse de, 9 Kasım 1943 tarihli mahkeme kararıyla tashih edildi ve aile, **Kırzioğlu** soyadını aldı. Bundan sonraki yazılarında imzasını, genellikle **Kırzioğlu M. Fahrettin** şeklinde kullandı.

Askerlik dönüşü, 1938 yılında Kars Lisesinde Yardımcı Türkçe öğretmenliği yapmağa başladı. Bu arada Kars Halkevi dergisi **Doğuş**'un idaresini üstlendi. Aylık olarak neşredilen bu dergi, onun yönetiminde yeni bir döneme girdi. Başta İstanbul ve Ankara olmak üzere yurdun dört bir yanından ses getirdi. Daha önce Posof ve Arpaçay'da derlediği halk kültürü verimlerini ve ilk tarih araştırmalarını, bu dergide yayımladı. **Doğuş**'taki bu yazıları ona, bu alanda çalışanlar arasında yurt çapında bir ün kazandırdı. Yine bu dönemde **Kars** gazetesinde birçok araştırma yazıları neşredildi.

Kırzioğlu, Alman-Rus Savaşı başlayınca 1941 yılında yeniden yüksek tahsil yapma fırsatı buldu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde okumaya başladı. Bir yandan da İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde memurluk yaptı.⁴

1941 yılında **Ülkü** dergisinde çıkan Dede Korkut Kitabı'ndaki Coğrafi İsimler başlıklı incelemesiyle, ilim âleminin dikkatini çekti. Bu çalışma, 1952 yılında kitaplaşacak ve Kırzioğlu Dede Korkut Destanları mütehassıslarından biri sayılacaktı.

Kırzioğlu, 1943'te ikinci defa silâh altına alınarak Sarıkamış'taki kıtasına gitti. Bu on yedi aylık ikinci askerlik dönemiyle toplam 35 ay askerlik yaptıktan

sonra Topçu Teğmeni olarak terhis edildi. Askerliği sırasında kayak sporuna ilgi duydu ve bu sporla meşgul oldu. İkinci askerlikle fakülte öğrenimi kesintiye uğradıysa da, 1944'te tekrar fakülteye dönerek tahsile devam etti.

Kırzioğlu, üniversite öğrencisiyken araştırmalarını neşretmeye devam ediyordu. Bu sıralarda *Çınaraltı, Türk Yurdu, Tanrıdağ, Türk Amacı, Halkbilgisi Haberleri, Tarihten Sesler ve Yücel* dergilerinde araştırmalarını neşretti. Sevilen ve kendisinden çok şey beklenen müstakbel bir bilim adamı olarak İstanbul'un ünlü aydınları ve bilim muhitine girdi.

Kırzioğlu'nun evrakı arasındaki mektuplardan anlaşılıyor ki o, çok geniş bir dost çevresine sahipti. Bu çevre, zamanın ilim ve sanat âleminde zirvelere çıkmış ünlü kişilerden oluşmaktaydı. İşte onlardan birkaçı: *Zeki Velidi Togan, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Şerafettin Erel, Mirza Bala, Orhan Şaik Gökyay, Osman Turan, İsmail Hami Danişmend, Pertev Naili Boratav, Arif Nihat Asya, Nihal Atsız, Faruk Sümer, Hamit Zübeyir Koşay, Cahit Öztelli, Necati Akder, Rifki Salim Burçak, M. Halit Bayrı, Necmettin Esin, Tarık Zafer Tunaya, Faruk Kaleli, İbrahim Kafesoğlu, Bekir Kütükoğlu, M. Altay Köymen, Hikmet Dizdaroğlu, Nejat Diyarbekirli, İhsan Hınçer, Fazlıoğlu Cemal Oğuz Öcal ve diğerleri...*

1946 yılında üniversite öğrenimini tamamlayan Kırzioğlu, iki yıl İstanbul'da serbest çalıştı. Bu sırada hocası Prof. Cavid Baysun ile *Tezâkir-i Cevdet*'in ilk 12 tezkiresini, müellif yazmasından kopya ile neşre hazırladı. Dört tane tarih eserinin metin ve sadeleştirmesini Türkiye Yayınevi'ne verdi.⁵

Kırzioğlu, 1948 yılında Kars Lisesinde öğretmenliğe başladı.⁶ Bu görevi

sırasında, 15 Mart 1949 tarihinde, emekli Binbaşı Kâzım Göksel'in kızı ve aynı lisede coğrafya öğretmeni olan Nebahat (Göksel) Hanımla evlendi.

1951 yılında isteği dışında Diyarbakır Lisesine tayin edildi. Bu şehirde, sosyal ve kültürel faaliyetler yürüten Kırzioğlu, bölge halkının etnoloji, etnografya ve folklorunu araştırdı. Bu araştırma ve incelemelerinin bir kısmını Diyarbakır'da çıkarmaya başladığı *Kara Amid, Dicle* ve *İç Oğuz* dergileriyle mahallî gazetelerde neşretti. Mahallî basın ve eşrafla yakın ilişkiler kuran ve çevrede sevilen Kırzioğlu, bu şehirde silinmez izler bıraktı.

Kırzioğlu'nun Diyarbakır'da yaptığı çalışmalar, yine Diyarbakırlı bir aydın olan Avukat Şevket Beysanoğlu'nun 31 Mart 1963 tarihli bir mektubunda şöyle anlatılmaktadır: "1939 yılında *Kars Halkı* dergisi *Doğuş* ve *İstanbul gazetelelerinden Tanin, Vakit, Tasvir* ve *Hürses*'teki yazılarıyla tanıdığımız Kırzioğlu'nun, mutlu bir tesadüf eseri olarak 1951 martında Diyarbakır Lisesi Tarih hocalığına tayin edilişi, kendisini yakından tanıtmamıza vesile oldu. 1957 yılı sonuna kadar Ziya Gökalp Lisesi ve arada da Diyarbakır Öğretmen Okulunda tarih hocalığı yaparken, Ziya Gökalp ailesi ve müzesinin incelenip tanınması; Türk Milliyetçiler Derneği ve Diyarbakır Tanıtma Derneğinin kurucu azası olarak çalışmaları, şehrin anıtları, yazıtları ve Lice, Atak, Çermik kasaba ve kaleleriyle bölge folklorunun yakından inceleyici ve araştırmacı olarak *Kara Amid* dergimizde yayınladığı makaleler, bölgemiz ve milli kültürümüz için çok verimli olmuştur."

Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi Tarih Öğretmeni bulunduğu sırada, 17 Eylül 1953 tarihinde Türk Dil Kurumu üyeliğine kabul edildi.

Bu sıralarda Kırzioğlu'nun öncülüğünde *Diyarbakır Milliyetçiler Derneği* kurulmuştu. Hocanın eşi Nebahat Hanım da, bu derneğin üyesiydi. Okul müdürünün yazdığı 5 Şubat 1953 tarihli yazıda, Hoca Hanımın, bu dernekle ilişkisinin kesilmesi istenmekteydi. Fotokopisini verdiğimiz bu yazı, yakın tarihle ilgilenenlere bir fikir vermesi bakımından önemlidir.

1953 yılında İstanbul'da basılan **Kars Tarihi**, adlı eseriyle bilim çevrelerinde takdir toplayan Kırzioğlu, bunun ardından **1855 Kars Zaferi'yle Edebiyatımızda Kars'ı** yayımladı.

1957 yılında Adapazarı Lisesine tayin olunan Kırzioğlu, Arifiye Öğretmen Okulunda Tarih öğretmenliği yaptı.

1961 yılında Ankara'da Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosunda Şube Müdürlüğüne getirildi. 1966'da aynı bakanlığın Arşiv Dairesi'nde Müdür Yardımcısı ve aynı zamanda Türk Ansiklopedisi'nde de uzman olarak çalıştı. Yine bu sıralarda bir yandan da Ankara Üniversitesi DTCF'de Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat'ın danışmanlığında doktora çalışmasını yürüttü. *Osmanlıların Kafkas Elleri'ni Fethi* konulu tezini *pekiyi* dereceyle veren Kırzioğlu, 11 Mayıs 1967'de Tarih Doktoru oldu.

Dr. Kırzioğlu, 1 Kasım 1967 tarihinde Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1972-1973 tarihlerinde bir süre Fransa'da kaldı. **Kür ve Çoruk Boylarında Kıpçaklar** adlı teziyle, 18 Kasım 1975 tarihinde *Orta Çağ Tarihi Doçenti* oldu. Uzun yıllar bu fakültenin Tarih Bölümü Başkanlığını yürüttü. 1982 yılında *Orta Çağ Tarihi Profesörü* unvanını aldı. Kadrosuzluktan dolayı iki yıl Dışişleri Ba-

kanlığı Araştırma Dairesinde arşiv uzmanı olarak çalıştıktan sonra Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyeliğine geçti. Prof. Dr. Kırzioğlu, 1985 yılında buradan emekliye ayrıldıysa da, 1990 yılına kadar aynı fakültede sözleşmeli öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Kırzioğlu, sosyal hayatta birçok dernek ve kurulun kurucusu, yöneticisi veya üyesi olarak görev yapmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Kars Turizm ve Tanıtma Derneği, Selçuklu Tarihi ve Medeniyeti Enstitüsü, Türk Folklor Derneği, Türk Ocakları, Türk Dil Kurumu, Diyarbakır Milliyetçiler Derneği, Diyarbakır Turizm ve Tanıtma Derneği, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, Türk Tarih Kurumu, Malazgirt Fethi Âbidesini Yaptırma Derneği, İstanbul-Kars Lisesinden Yetişenler Cemiyeti, Ankara-Selçuklu Fethini Kutlama Komitesi... Hocanın hayatında bunlardan halen asli üyesi bulunduğu Türk Tarih Kurumunun şüphesiz ayrı bir yeri vardır.

İlk eşi Nebahat Hanımdan üç oğlu var. Bunların en büyüğü olan Ilgar, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi mimarlık bölümünde profesördür. Ortanca oğlu Dede Korkut, Ankara Teknik Ziraat Müdürlüğünde ziraat mühendisi ve küçük oğlu Seyfettin Kürşat da bir şirkette mütercim ve proje koordinatörü olarak çalışmaktadır.

Şeker hastalığından mustarip olan Nebahat Hanım, 5 Mart 1986 tarihinde vefat etti. Kırzioğlu, 1988 Şubatında Prof. Dr. Neriman Görgünay'la İzmir'de evlenmiştir.

Prof. Kırzioğlu, Türk bilim hayatının çok önemli şahsiyetlerinden biri ola-

rak Türkolojinin her sahasında üstad olduğu, herkes tarafından kabul edilmiştir. Bu sahanın akademisyenleri ona çok şey borçludur. Bugün 87 yaşına gelmiş olan Kırcıoğlu, ömrünün 70 yılını ilmi araştırma ve incelemelerle geçirmiştir. Dil, tarih, edebiyat, folklor, etnografya ve etnoloji dallarında çalışanlar, ona müracaat etmektedir. Kimsenin bilmediği yahut kurcalamaya cesaret edemediği birçok konu, onun gayretiyle açıklık kazanmış ve literatürümüze girmiştir.

Prof. Kırcıoğlu, genel tarih bahisleri yanında bölge tarihçiliğine de ayrı bir önem vermiş, bu sahada âdata çağır açmıştır. Başta kendi vilayeti *Kars* ve çevresi olmak üzere, *Artvin, Erzurum, Rize, Trabzon, Bayburt, Gümüşhane, Ağrı, Van, Bitlis, Siirt, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Malatya* ve *Adıyaman* illerimizle ilgili çalışmalar yapmıştır. Hoca, bu şehirlerle ilgili olarak ya etraflı araştırmalar yaparak yayımlanmış yahut da mahallinde konferanslar vermiştir. Buralarda çıkmış mahallî basın üzerinde yapılacak araştırmalar, Hocanın bu faaliyetini açıkça ortaya koyar. Buralardan yetişen genç tarihçiler, onun açtığı yolda ilerlemişlerdir. Hocanın arşivinde, bunlarla ilgili birçok mektuba rastladık.

Kendisine 30 Kasım 1965 tarihinde Malatya'dan bir mektup yazan Celâl Yalvaç, *Kars Tarihi*'nin kendisi için iyi örnek olduğunu belirtmiş ve okuyamadığı kitabelerin fotoğraflarını Hocaya göndererek yardım istemiştir. Bu mektuba 2 Aralıkta cevap yazan Kırcıoğlu, şöyle diyordu: "*Mektubunuz, bir Anadolu bölge tarihçisiyle beni tanıştırdığı için, dün akşamdan beri çok mutluyum. Malûm, bizde şehir ve iller tarihi incelenip yazılamadan, geniş bir yurt ve millet tarihi yazılamaz. Bu bakımdan Doğu Anadolu'muzdan Urfa, Diyarbakır, Siirt, Har-*

put, Erzincan, Erzurum, Kars ili tarihlerinden sonra Malatya tarihinin de sizin kaleminizden çıkmış olarak Millî Kütüphanemize mal edilmesi, büyük bir saadet ve kazanç olacaktır. Çözemediğiniz kitabelerin fotoğrafisini lutfederseniz, burada halleder size takdim edebilirim." Hoca, ayrıca bu mektupta Yalvaç'a Malatya tarihiyle ilgili geniş bir bibliyografya da veriyor.

Kırcıoğlu, bir tarih bilgini olduğu gibi aynı zamanda halkbilimcidir. Tertip edilen âşık bayramı ve halk oyunları yarışmasında birçok defa jüri üyeliği yapmıştır. O, genç yaşında başladığı halkbilimi derlemeleri yanında halk şairlerinin de biricik dostu olmuştur. Birçok âşık, onun için övücü manzumeler yazmıştır. Mektupları arasında dost ve bilim çevrelerinden gelenlerden başka âşıkların mektupları da dikkat çekmektedir. Başta Çıldır Şenlik ve Posoflu Zülâlî ile Müdamî olmak üzere Yusufelili Huzurî, Kağızmanlı Cemal Hoca, Bardızlı Nihanî ve daha birçok âşık, onun sayesinde edebiyatımıza kazandırılmıştır.

Kırcıoğlu, başta Türk Folklor Araştırmaları dergisi olmak üzere bu sahada çıkan yayın organlarında yazmıştır. Onun bu yönünü öne çıkaran ilk biyografisi, Ali Rıza Önder tarafından kaleme alınan yazıdır.⁷

Prof. Kırcıoğlu, önceleri valilik ve Halk Eğitim Merkezlerinin davetiyle, son zamanlarda da Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun programlarıyla Anadolu şehirlerinde birçok konferans vermiştir. Bu konferanslar, büyük kalabalıklar tarafından dinlenmiş ve mahallî basında yer almıştır.

Prof. Kırcıoğlu, yurt dışındaki Türkoloji çevrelerinde bilinen ve çalışmaları takip edilen bir bilim adamıdır. Çalışma-

larından dolayı çeşitli ödüller almıştır. Bunların hepsinin Hocayı çok sevindirdiğini biliyoruz. Yalnız 1998 yılında Milletlerarası Dede Korkut Kollokyumunda Bakü Devlet Üniversitesi tarafından verilen “Dede Korkut Adına Hamid Araslı Plaketi” nin ayrı bir yeri olduğu muhakkak...

Şüphesiz Prof. Kırcıoğlu'nun muarızları da olmuştur. Ama bunlar, hiçbir ilmî mahfilde karşısına çıkamamış, şurada burada konuşmadan ileriye gidememişlerdir. Ünü sınırlarımızı aşan Kırcıoğlu'nun yurt dışındaki muarızlarıyla görüşmelerinin ve mektuplaşmalarının bir kısmına şahit oldum. Bu ilişkilerde kendisine nasıl saygı gösterildiğini burada anlatmak, aşırı bir gayretkeşlik olacaktır.

Prof. Kırcıoğlu, kendi hocalarının takdiri ve sevgisini kazanmış, birçok bilim adamı için de, bilgisine başvurulması gereken üstad olmuştur. Bunlardan birkaçına örnek vermek istiyoruz.

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin ünlü Halkiyatçısı **P. Nailî Boratav**'ın, henüz üniversitede öğrenci olan Kırcıoğlu'na yazdığı birçok mektuptan birisi şu satırlarla başlamaktadır:

“Aziz Kardeşim Fahreddin,

Birçok ma'lûmatla dolu ve istediğim şeylere cevaplarla yüklü mektubunu aldım. Arkadaşlığının kıymetini takdir ettiğim için her mektubun benim için büyük bir sevinç mevzuu oluyor. Eksik olma kardeşim.”

Boratav'ın Doğu Anadolu'da yaptığı folklor ve halk edebiyatı derlemelerinin hatırı sayılır çaptaki büyük bir kısmında Kırcıoğlu'nun payı vardır.⁸

19 Mayıs 1951 tarihinde Mersin'den mektup gönderen Halkbilimci Cahit Öztelli, Hocanın Diyarbakır'a nakledilmesinden dolayı duyduğu üzüntüyü belirte-

rek bazı bahislerle ilgili fikir sormakta ve incelemekte olduğu cönklerden birinde okuyamadığı kelimelerin çözümü konusunda yardım istemektedir. Öztelli, daha sonra yazdığı mektubunda, yardım için Kırcıoğlu'na teşekkür etmektedir. Yine bu gibi konularda Kırcıoğlu'nun bilgisine başvurduğu mektuplarından anlaşılan halkbilimcilerden biri de Hikmet Dizdaroğlu'dur.

Kırcıoğlu'nun, gerek şahsiyetine, gerek fikirlerine ve gerekse ilmine hayran olduğu kişilerin başında Hocası olan Zeki Velidî Togan gelmektedir.⁹ Togan da onu bir öğrenci olmaktan çok bir dost olarak görmüştür. İşte bu yakınlığa şahadet eden 1 Mart 1949 tarihli mektubu:

Pek Muhterem Kardeşim Fahreddin,

Yağlı Kars'tan alacağız ümidiyle yağ alamadık. Şimdi artık ilkbahar ayları başladı. Bundan sonra göndereceksen ancak yarım teneke gönderin. Büyük teneke, yaz aylarına kadar sarf edilemez. Yaz sıcaklarında aylarca erimiş hâlde kalan yağ, sonbahara kadar tadını kaybediyor. Bu yüzden ancak yarım teneke istiyoruz. Fakat bunu göndermekte müşkilât varsa heman haber verin. Biz burada alırsız.

Sizin orada Rus usulü kızak ustaları var mı? Kızağın altındaki şeklindeki ağacına bizde dugum diyorlar. Kars'ta buna ne diyorlar ve bunları nasıl yapıyorlar? Büyük kazanda kaynatarak büyüyorlar mı? Yoksa sadece eğri ağaç mı kullanıyorlar? Ve hangi ağaçlardan yapıyorlar? Bir çifti kaç liraya satılıyor?

Saygı ve sevgimizle.

Ahmed Zeki Velidî Togan

Tarihten Sesler dergisinin neşriyat müdürü tarafından 10 Eylül 1943'te yazılmış olan bir mektuptaki şu ifadeler de

hocanın dost çevresi hakkında bir fikir vermektedir:

Sevgili Kardeşim,

Uzun müddet mektubunu bekledim.

Fakat herhâlde askerlik dolayısıyla olacak yazamadın. Bugün seni aramak artık farz oldu.

Nasılsın? Herhâlde büyük tevazu-unla yine herkese kendini sevdirmiş olacaksın. Bundan eminim.

... Şimdilik hasretle gözlerinden öperim canım kardeşim. Acele cevap beklerim.

Kardeşin

Tarık Zafer Tunaya

Faruk Sümer tarafından yazılan bir mektubun bazı satırları da şöyledir:

“Muhterem kardeşim Fahreddin Bey,

Diyarbakır Müzesindeki koyun ve keçi heykelleri üzerindeki kitabelerin mahiyeti nedir? Bu mektubu, bu hususlarda beni tenvir etmek lutfunda bulunmanız için yazmış bulunuyorum. Sizin yardımınız sayesinde, bu mühim mesele halledilecektir.”

denilmektedir. Kırcıoğlu, Sümer'in bu mektubuna 25 Şubat 1955 tarihinde cevap yazdığı anlaşılmaktadır. Bu cevabı alan Sümer, 21 Mayıs 1955 tarihli uzun mektubuna şu satırlarla başlamaktadır:

“Muhterem Kardeşim Fahreddin Beg, kıymetli bilgilerle dolu olan mektubunuza teşekkür edebilmek için ancak şimdi vakit bulabildim. Çünkü doçentlik imtihanına çalışıyordum...”

Görülüyor ki Prof. Kırcıoğlu, bazı muarızlarının zannettiği gibi içe dönük değil, çevreye, bilim alanına ve bütün insanlığa dönük yaşamıştır. Uzak yakın demeden kendisinden yardım isteyen herkese üşenmeden bu kadar faydalı olabilen kaç kişi gösterilebilir?

Hocanın yakın dostlarından olan

Nihal ATSIZ'ın 9 Ocak 1954 tarihinde Diyarbakır'da bulunan Kırcıoğlu'na yazdığı mektuplardan biri de şöyledir:¹⁰

Kardeşim Kırcıoğlu,

Galiba yakında Kars üzerine sefer edüp o şehri bütün yöresiyle tahrip edeceğim. Bunun önüne geçenin tek çaresi sür'atle ve taahhütlü olarak bana bir Kars Tarihi göndermektir.

Bu kadar unutkanlık, ihmâl, teseyyüb-i beşeriyetin tarihinde görülmemiştir. Kitapçı, kitabı bana gösterip, “Tabii size sahibi göndermiştir.” dediği zaman yedi kat gök başıma yıkıldı. Bir de tarihin Türklere ait bölümleri için kısaca fikirlerini yazacaktın.

Istanbul'da toplanan ordu, Gümüşhane, Bayburt istikametinde Kars'a yürümek için hazırlanmaktadır. Bunu böylece bilesin. Protokol câridir.

Tanrı Türk'ü Korusun.

Atsız

1994 yılında, yurtdışı öğretmenliği görevimden döndükten sonra Ankara'da Hocayla sık görüşür olmuştuk. Karşılıklı olarak ziyaretler başlamıştı. Bu ziyaretlerde, söz arasında çok önemli şeyler anlatırdı. Bunların hepsini not edemedim. Not ettiğim bilgilerin bazılarını, yine onunla ilgili yazılarımda değerlendirdim.

Hocamızın, çocukluğunda baba dostu kirvesinin babası olan ihtiyardan dinlediği bir fıkra da sohbet sırasındaki notlarım arasındadır:

Hocanın bir şâir arkadaşı varmış. Onu iki üç sene görememiş. Bir gün ziyarete gitmiş. Bakmış ki kandiller yanıyor, bir şeyler yazıyor:

-Nasılsın?

-Sorma Hoca! Geçen hafta garip bir şey gördüm. Bir hatun, yaylı ile gidiyor. Çocuğu vardı; sarı, hastalıklı, ipeklere bürünmüştü. Fakir çocuklarının yanak-

ları ise kırmızı, ayakları yalın... Buna bir şeyler yazmak istiyorum, imlâya getiremiyorum.

-Bunda ne var ki:

Gidi dünya eğri büğrü dönerest

Dostun koyup düşmanını öğerest

Lâle sümbül gömlek bulmaz giyme-
ye

Acı soğan kat kat gömlek giyerest!

Şair kalkıp Hocanın elini öpüyor,
“Sen benim ustamsın.” diyor.

b) Eserleri

Prof. Dr. M. Fahrettin Kırzioğlu, 1934 yılından bugüne kadar, aralıksız yazmış nadir bilim adamlarındandır. Onun araştırmacı ve eleştirci kişiliği ile ilmî birikiminin eseri olan çalışmaları, yalnız bir sahaya münhasır kalmamıştır. Kırzioğlu, önce bir tarih bilgini olmakla birlikte aynı zamanda ünlü bir halkiyatçı ve edebiyatçıdır.

Prof. Kırzioğlu, Cumhuriyet devrinin dürüst, çalışkan ve velûd bilginlerinden biridir. Türk bilim hayatındaki yeri, onun uğraştığı bilim sahalarının müte-hassısları tarafından değerlendirilecektir. Bu konuda şunu hemen ifade etmeli ki, o, Türkolojinin her sahasında etraflı bir şekilde çalışmış, birçok bilim adamının yolunu açmıştır.

Prof. Kırzioğlu, 1934-1943 yılları arasında kaleme aldığı yazılarında, ÇELİK soyadını kullanmıştır. O, bu tarihten sonra, Kars mahkemesi kararıyla aile adları olan KIRZIOĞLU soyadını almış ve yazılarında da bu adı kullanmıştır. Bununla beraber zaman zaman **Doğuş, Karsaklı, K. Kırzı, F. Saltkan, Mamaşlı M. Kuzu, Kars TTD Araştırma Kolu, Kars TTD Tanıtma Kolu, Mollaoglu, Ilgar Kiziroğlu, M. K., Ak-sakalhoğlu, M. Şerif Çoruklu** gibi imzalarla da yazı yazmıştır. Ayrıca Doğuş ve Kara Amid dergilerinde, dergi isimle-

rini taşıyan yazılar da Kırzioğlu'na aittir.

Prof. Kırzioğlu, yetmiş yıla yaklaşan yazı hayatında, belli başlı eserleri dışında, birçok yayın organında yazı yazmıştır. Bu kadar uzun zamana yayılan süreli yayınları toplamak, hepsini incelemek kolay değildir. Buna, Türkiye’de kütüphane ve arşivciliğin durumu da eklenince, bu sahada çalışanların işinin ne kadar güç olduğu anlaşılır.

Bibliyografyayı hazırlarken şu tasnife göre çalıştık:

I. Basılı Eserler

A. Kitaplar

B. Ayır Basımlar

II. Süreli Yayınlar

A. Gazeteler

A.a. Kars Gazetesi

A.b. Diğer Gazeteler

B. Dergiler

III. Makale ve Bildiriler

IV. Ansiklopedi Maddeleri

V. Yıllıklar

VI. Hakkında Yazılanlar

VII. Diğer Yazılar

Kitaplar, ayrı basımlar ile makale ve bildirilerin künyesi, basıldıkları tarih sırasına göre verildi. Süreli yayınların başlangıcında, Hoca'nın yazı hayatının ilk yıllarında en çok yazı yazdığı Kars gazetesinin ayrı bir bölüm hâlinde verilmesi uygun görüldü. Bunun arkasından da diğer gazetelerdeki yazıları verildi. Bu yazılar verilirken tarih sırası gözetildi.

Dergilerde yer alan yazıları verilirken, dergi isimlerinin alfabetik sırası takip edildi. Dergi isminin önüne de, parantez içinde, dergiyle ilgili kısa bilgiler yazıldı. Bir dergide çıkan yazılar da yine tarih sırasına konuldu.

Bibliyografyanın bazı bölümlerinde

farklı bir yol tutulduğu görülecektir. Yazıların künyesi tablo hâlinde verilmiştir. Bu yolu tutmamızın sebepleri şunlardır:

- Yazıların çokluğu ve tür bakımından çeşitliliği,
- Bu yazıların yayınlandığı süreli yayın türünün çokluğu,
- Okuyucu ve araştırmacıların kolay yararlanmaları.

Prof. Kırcıoğlu'nun bibliyografyası çıkarılırken, en çok zorluk çekilen noktalardan biri de şüphesiz ansiklopedi maddeleriydi. Zira o, birçok ansiklopedide, birçok madde yazmıştır. Bunlardan tespit edilebilenler, ansiklopedi isminin altında alfabetik ve numaralı olarak verilmiştir.

Hakkında Yazılanlar bölümünde yer alan yazı künyelerinde de tarih sırası gözetilmiştir.

Prof. Kırcıoğlu'nun, daktilo edilmiş, fakat ne zaman, nerede neşredildiği, yahut yayınlanıp yayınlanmadığı meçhul yazılarına da son bölümde yer verilmiştir.

Günlük gazetelerde çıkan ve birbirinin devamı olan seri yazılar, bir madde verilmiş; Romen rakamlarıyla yazının bölümleri belirtilmiş, başlangıç ve bitiş tarihleri gösterilmiştir. Dergilerde çıkan yazılar ise ayrı ayrı gösterilmiştir. Bazen bir yazının birden fazla yerde çıktığına rastlanmaktadır. Bunun, neşredilmiş bir yazının, bir başka yayın organı tarafından iktibas şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmamızda, bu tür ayrıntılara girmeden, her yayın organı belirtilmeye çalışılmıştır.

Biz, Hocamızın eserlerini ve diğer yazılarını büyük bir titizlik ve gayretle araştırdık; yazılarının tamamına yakını bulduk, inceledik ve künyesini kaydettik. Ama bu çalışmamızın, bunca yıl yazı yazan velûd bir âlimin yazılarının

hepsini ihtiva ettiği söylenemez. Ümit ediyoruz ki, diğer araştırmacılar, bu bibliyografyayı tamamlayacaklardır.

I. BASILI ESERLER

A. KİTAPLAR

1. 1939, **Malakanlar** (*Konferans-Broşür*), Kars.
2. 1943, **Kars** (*Coğrafya, Tarihçe ve Karslı Büyüklükler*), Halkevi Yay., İstanbul.
3. 1943, **Yusufelili Huzurî'den Deyişler** (*Broşür*), İstanbul, 8 s.
4. 1946, **Kars Yaylası** (*Tarih Edebiyat/Broşür*), İstanbul, 40 s.
5. 1950, **Kars'ın Kurtuluş Hatırası**, Kars Halkevi Yay., Kars, 24 s.
6. 1952, **Dede Korkut Oğuznameleri**, I. Kitap, İstanbul, 132 s.
7. 1953, **Kars Tarihi**, I. Cilt, İstanbul, 640 s.
8. 1955, **1855 Kars Zaferi**, Kars'ı Tanıtma Derneği Yay., İstanbul, 232 s.
9. 1956, **Kara Amid (Diyarbakır) Tarihçesi ve Âbidelerinin Küçük Kılavuzu**, Diyarbakır.
10. 1956, **Ziya Gökalp Müzesi ve Ziya Gökalp**, Diyarbakır'ı Tanıtma Derneği Neşriyatı, İstanbul, 96 s.
11. 1956, **Yazılı Vesikalara Göre Ziya Gökalp**, İstanbul.
12. 1958, **Edebiyatımızda Kars**, II. Kitap (*1877-1921 tarihleri arasında Kars ve ilçeleri üzerine söylenip yazılmış, nazım, nesir, belge metinleri ve kısa izahları*), İstanbul, 184 s.
13. 1960, **Millî Mücadelede Kars**, I. Kitap-Belgeler, Kars'ı Tanıtma Derneği Yay., İstanbul, 80 s.
14. 1963, **Kürtlerin Kökü** -I. Bölüm, Diyarbakır'ı Tanıtma Derneği Yay., Ankara, 32 s.
15. 1964, **Her Bakımdan Türk Olan Kürtler**, Ankara.
16. 1968, **Kürtlerin Türklüğü**, Ankara; (2. bs. *İst.1995*) 134 s.
17. 1968, **Atatürk Üniversitesi Erzurum Yazma ve Basma Eserler Sergisi (İmzasız)**, Erzurum, 16 s.
18. 1970, **27 Asırlık Türklük Bölgesi İspir** (*Broşür*), Erzurum, 33 s.
19. 1970, **Kars İli ve Çevresinde Ermeni Mezalimi** (*Belge ve risaleleri sadeleştirme, ekleme ve izahlarla*) Ankara (*Türkçe ve İngilizce*, 2. bs. *Ankara 1999*), 136 s.
20. 1972, **Dede Korkut Oğuznameleri İşığında Karapapaklar**, Türkocağı Yay., Erzurum, 32 s.
21. 1972, **Kanada Karsı'na Armağan**, Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum.
22. 1976, **Eski Yazılı Tarih Metinleri**, A.Ü. Yay., Erzurum, 174 s.
23. 1976, **Malta Konferansları-Ziya Gökalp**

(Haz. M.F. Kırzioğlu, Sunuş: s. 10-32), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

24. 1976, **Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi (1451-1590)**, A.Ü. Yay., 1. bs. Ankara (2. ve 3. bs. *Türk Tarih Kurumu 1993, 1998*), 550 s.

25. 1977, **Türk İnkılâp Tarihi Ders Notları**, A. Ü. Yay., Erzurum, 122 s.

26. 1979, **Erzurum Kongresinin 60.Yıldönümüne ARMAĞAN (İmzasız)**, Erzurum, 16 s.

27. 1982, **Anı Şehri Tarihi**, 1. bs. Ankara, 118 s.

28. 1984, **Dağistan-Aras-Dicle-Altay ve Türkistan Türk Boylarından Kürtler**, TKAE, Ankara, 80 s.

29. 1986, **Türk Millî Bütünlüğü İçerisinde Doğu Anadolu (İlmî heyetle)**, TKAE, Ankara.

30. 1986, **Karahanoglu Aile Tarihçesi ve Karahanoglu M. Muhtar'ın Şiirleri-Kitaplığı**, (Karahanoglu M. Hatifi ile) A.Ü. Yay., Erzurum, 219 s.

31. 1990, **Ardahan Armağanı (Broşür)** Ankara, 24 s.

32. 1991, **Kâzım Karabekir**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 250 s.

33. 1992, **Rize ve Dolaylarında Bilinmeyen Tarih Gerçekleri (Broşür)**, Rize Hoytur Derneği Yay., Ankara.

34. 1992, **Yukarı Kür ve Çoruk Boylarında Kıpçaklar**, Türk Tarih Kurumu Yay., 1. bs. Ankara, 278 s.

35. 1993, **Bütünyle Erzurum Kongresi I, II, III**. Cilt birlikte, Ankara, 196+282+232 s.

36. 1994, **Karadeniz Bölgesindeki Türk Boylarından Lazlar ve Hemsinlilerin Tarihçesi (Broşür)**, Ankara, 16 s.

37. 1995, **Türk Tarihinde Ermeniler (Komisyonla)**, Kafkas Ü. Yay., Ankara (9-76, 77-84 s.).

38. 2000, **Tarihçe-i (Gazavat-i) Dağistan**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul, XVII+164 s.

39. 2000, **Dede Korkut Oğuznameleri I, II**. (İki kitap bir arada) Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara, 132+114 s.

B. AYRI BASIMLAR

1. 1966 **Aran/Gence-Karabağ'da Yiğirmi-dörtlü ile Otuzikili Adlı Ulusların Oymaklar ve Kür-Aras Kürtlerinin Menşei**, VI. *Türk Tarih Kongresi Bildiriler* (1961), Ankara, s. 263-413.

2. 1963 **Lehçe-i Erzurum Yazmasındaki Halk Sözlere** (Şebinkarahisarlı Abdî'den izahlı sadeleştirme), *TDK Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1962* Ankara, s.195-244.

3. 1964 **Kars Kalemizin 900. Fetih Yıldönümü**, Türk Dili dergisinin C. XIII, S. 155, Ankara, s. 809-830.

4. 1966 **Koroğlu Boylarında Oğuz Düzeni Sayıları**, *Reşit Rahmeti Arat İçin* (TKAE Yay.), Ankara, s.323-330.

5. 1966 **Kür-Aras/Aran Kürtleri**, VI. *Türk Tarih Kongresi (1961)Tebliğleri*, Ankara s.363-413.

6. 1971 **Selçukluların Anı'yı Fethi ve Buradaki Selçuklu Eserleri**, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi II (1970)*, Ankara, s. 111-139.

7. 1972 **Lazlar/Çanarlar**, VII. *Türk Tarih Kongresi (1970) C.I, Tebliğler*, Ankara s. 420-445.

8. 1972 **Şarkî Anadolu Müdafai Hukuk Cemiyeti'nin Karar Defterindeki Kararların Suretleri**, A.Ü. Ed. Fak. *Araştırma Dergisi*, S.5, s.153-162.

9. 1973 **Amerikan Mandasını Kimler İstiyorlardı ve Nasıl Öneriyorlardı**, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, S.67, s. 18-24.

10. 1974 **Mustafa Kemal Paşanın Erzurum'daki Evi**, A. Ü. 50. *Yıl Armağanı-I*, Erzurum, s. 189-196.

11. 1976 **Gürcistan'da Eski Türk İnanç ve Geleneklerinin İzleri**, I. *Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C.IV, Ankara, s. 141-166.

12. 1976 **Kaa'ime**, (Karlı Bedreddinzade Mirliva Ali Beğ'den izahlı sadeleştirme), A.Ü. Ed. Fak. *Araştırma Dergisi*, S.7, Ankara, s. 87-170.

13. 1979 **1593 Yılı Osmanlı Vilâyet Tahrir Defterinde Anılan Gence-Karabağ Sancakları Ulus ve Oymakları**, A. Ü. Ed. Fak. *Araştırma Dergisi-A. Caferoğlu Özel Sayısı*, Ankara, s.199-222.

14. 1982 **Hazarlarda Yabancı Cesedıyla Yağmur Yağdırtma Geleneği**, II. *Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C.IV. Ankara, s. 263-277.

15. 1983 **Selçuklulardan Önce Armenya'ya Hâkim Olanlar**, *Türk Tarihinde Ermeniler Sempozyumu*, İzmir, s.195-264.

16. 1987 **Millî Destanlarımızdan Dede Korkut Oğuznamelerinin Tarih Belgesi Bakımından Değerleri: Armenya/Yukarı Eller Tarihinin İçyüzü**, *TTK Belleten (1986) C.L*, S.198, Ankara, s. 915-928.

17. 1991 **M. Kemal Paşa-Erzurum İlişkileri Üzerine Belgeler**, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.VII, S. 20, Ankara, s. 223-283.

18. 1992 **Kitab-i Dedem Korkut'taki Kam Bura Beğ Oğlu Bamsı Bayarak Boyunun Tarihteki Yeri** (Bagrath Sülâlesinin Türkmenliği), IV. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara, s.137-146.

19. 1994 **Gence-Karabağ ve Şirvan'dan Oluşan Kuzey Azerbaycan'da Albanlar Tarihi Üzerine**, XI. *Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, Ankara.

20. 1985 **Cihangiroğlu İbrahim Aydın'daki Millî Mücadelede Kars ve Atatürk ile İlgili Belgeler**, *TTK Belleten*, C. 48, Ankara (1984) s. 109-165.

21. 1995 **Hazarların Borçalı ve Kazak Boylarından Oluşan Karapapaklarda İnsan Heykeli ve Kabirtaşı Yapma Geleneği**, *Türk Kültürü*

Araştırmaları, Prof. O. Aslanapa Armağanı, Ankara, s. 229-254.

22. 1994, **Albanlar Tarihi Üzerine, XI. Türk Tarih Kongresi Bildirileri**, Türkiye Azerbaycan Dostluk Derneği Yay., Ankara, 68 s.

23. 1995 **Türkistan ve Anadolu'da Teke Türkmenleri: Tahtacılar, I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı Sempozyumu Bildirileri**, Ankara, s.115-131.

24. 2000 **Çıldır'ın Âşık Şenlik (1853-1912)'te Vatan ve Millet Duyguları, Âşık Şenlik Sempozyumu Bildirileri (22-23 Mayıs 1997)**, Ankara, s. 161-173.

C. MAKALELER ve BİLDİRİLER

1. 1945 **Yukarı Kür ve Çoruk Boyu-Atabek Yurdu Tarihinin Kısa Bir Özü, Çoruh-Şavşat Kitabı**, İstanbul, s. 29-35, 54-58.

2. 1949 **Câm-ı Cem-Âyîn** (Akkoyunlulardan Bayatlı Mahmud Oğlu Hasan'dan izahlı sadeleştirme), *Osmanlı Tarihleri, C.I*, İstanbul, s. 371-403.

3. 1956 **Ziya Gökalp Müzesinin Açılışı (Nuttuk:13-17 ve birçok dipnot ve açıklamalar)**, **Z.Gökalp ve Z. Gökalp Müzesi**, Diyarbakır'ı Tanıtma Derneği neşriyatı, İstanbul (Kırzıoğlu'nun, *Ziya Gökalp Müzesi ve Ziya Gökalp* adlı eseri, birçok konuşma ve araştırmanın bulunduğu bu kitapta da yer almaktadır: s.148-240).

4. 1958 **Vakayîname, (Mar-Yeşua'dan Terc. M. Yılmaz; Eklemeler; Açıklamalar, Notlar: M.F.Kırzıoğlu)**, İstanbul.

5. 1966 **Kür-Aras-Aran Kürtleri, VI. Türk Tarih Kongresi (1961) Tebliğleri**, Ankara, s. 363-413.

6. 1966 **Dört İlçemiz Üzerine Değişler, Çıldır Ardahan Hanak Posof**, Ankara, s. 17-20.

7. **Ardahan Sancağımızda Moskofların Kırgın ve Zulümleri, ÇAHP(Çıldır Ardahan Hanak Posof)**, s. 23-25.

8. **Çıldır Efsanelerinden Beşi, ÇAHP**, s. 29-30.

9. **Bölgenin Dağları ile Suları Üzerine Değişler, ÇAHP**, s. 30-32.

10. **Osmanlı Fethinden Önceleri Ardahan-Çıldır-Posof Bölgesinin Türklüğü, ÇAHP**, s. 34-40.

11. **Çıldır ve Posof Üzerine Derlemeler, ÇAHP**, s. 41.

12. **Ahıska Üzerine Halk Değişlerimizden, ÇAHP**, s. 43-47.

13. **Hanaki Müftü Mehmed Tefvik Balcı, ÇAHP**, s. 47-50.

14. **Üç Uğuz Kardeşler ve Uğuz Dağı Efsaneleri, ÇAHP**, s. 51-53.

15. **Mühendis Server Atabek, ÇAHP**, s. 54-58.

16. **Posoflu Âşık Zülâli, ÇAHP**, s. 69-71.

17. **Dört İlçeden Yetişen Halk Şairlerimizin Adları, ÇAHP**, s. 75-77.

18. 1967 **Dil Tartışmaları, (Rıdvan Congur)**, Ankara, s. 30-45.

19. 1967 **Trabzon Fethi Sırasında Fatih Sultan Mehmed'in Yaya Aştığı Bulgar Dağı Neresidir? VI. Türk Tarih Kongresi Tebliğleri**, Ankara, s. 322-332.

20. 1967 **Ölüm Yıldönümünde Mehmet Akifi Anarken**, Erzurum, s. 10-12.

21. 1970 **Erzurum Kongresine Ait Yeni Belgeler, A.Ü. Ed. Fak. Araştırma Dergisi**, Erzurum, C.I, s. 79-94.

22. 1969 **Gürcistan'da Türkçe Eski Yer ve Kişi Adları.**

23. 1970 **Tav Elinin Doğu Merkezi Oltu'nun Tarih Çizgileri, Oltu dergisi**, Ankara, Mart, s. 8-19.

24. 1972 **Kars'ın Anı ve Kağızman Kesimindeki Kamsarakan/Kalbaş Hanedanı, VII. Türk Tarih Kongresi (1970) Bildirileri, C.I**, Ankara, s. 176-229.

25. 1974 **Gazi'nin Kuzeydoğu Gezileri-1924, A.Ü. 50. Yıl Armağanı I**, Erzurum, s. 133-196.

26. 1974 **Dede Korkut Kitabı'ndaki Üç Destanın Tarihteki Yeri, I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri**, Ankara, s. 95-106.

27. 1974 **XV-XVI. Yüzyıllarda Köroğlu Adlı İki Türkmen Oymağı, I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri**, Ankara, s. 107-125.

28. 1976 **1753 ve 1846 Yıllarında Erzurum Çarşuları ile Esnafını Tamtan Kağızmanlızadelerin İki Vakfiyesi, A.Ü. Ed. Fak. Araştırma Dergisi, S. 7**, Ankara, s. 25-86.

29. 1976 **Fındıkoğlu'nun Folklorcu Yetiştirme Yönü ve Folklorculara Yardımı (1902-1974), Ölümünün İlk Yıldönümünde Ord.Prof.Dr.Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu**, Ankara, s. 56-59.

30. 1976 **Şerefnâme'de Eski Oğuz Töresi ve Folklor Unsurları, Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri (Konya-1975)**, Ankara, s. 60-68.

31. 1976 **Yeryüzünde Altı Kürt Bölgesi ve Bunlardan Dicle Kürtleri-Kürmançlar-I, Türk Kültür ve Medeniyeti-Makaleler C.I, (A. Ü. Yay.)** Ankara, s. 177-188.

32. 1977 **Karlı Üç Eski Saz Şairi: Âşık Hasan, Keşişoğlu, Abo Ağa (Zihnî), Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı (1976)**, Ankara, s. 141-159.

33. 1978 **Anafartalar Grubu ve İkinci Ordu Kum. V. M. Kemal İmzalı Dört Belge, A.Ü. Atatürk Devrimleri Enstitüsü Dergisi, S.I**, Ankara, s.10-22.

34. 1978 **Atatürk Üniversitesine Kitapları Bağışlananlar, AÜ'nin Kuruluşunun XX.Yıl Armağanı-IV.Kitap: Çeşitli Konular**, Ankara, s. 200-238.

35. 1978 **Armenya/Yukarı Eller'de 2700 Yıllık Türk Varlığı, Ermenilerin Rus İstilasına Âlet Olması ve Mezalimi, Ermeniler Hakkında**

(Makaleler-Derlemeler) II, A. Ü. XX. Yıl Armağanı, Ankara, s. 45-65.

36. 1979 Khazar, Durdzuk, Khunan, Tukharis, Khozanikh, Türk, Kıpçak, Bun-Turki, Sarkın, Kalaç, Sam-Şwilde ve Kankar Üzerine, I. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (Ekim 1973) Tebliğler, İstanbul, s. 155-175.

37. 1979 M. Kemal'in Erzurum'daki Evi, A.Ü. 50.Yıl Armağanı I, Erzurum, s. 189-196.

38. 1979 Altay-Sayan, Horasan-Afgan, Dağıstan-Tunaboyu, Kür-Aras ve Dicle Bölgelerindeki Kürt Urucu Kolları; Kürmançlar Arasında Dede Korkut Oğuznameleri Gelenekleri, XVI. Milletlerarası Altaistik Kongresi (Ankara 1973) Bildiriler, Ankara, s. 195-214.

39. 1980 Başkumandan Gazi M.K. Paşanın İstanbul'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini Kurdurma Çabaları, A.Ü. Ed. Fak. Araştırma Dergisi, S.12/1, Ankara, s. 207-249.

40. 1980 Dede Korkut Oğuznamelerinin Coğrafyası ve Düşünceler, Birinci Türkoloji Kongresi (1978-İstanbul) Tebliğler, İstanbul, s. 269-317.

41. 1983 İran Hükümdarı Türkmen Afşarlı Nadir Şah'ın 1744 Kars Muharasarı ve Bunu Anlatan Emekli Kars Kadısı Osman Sâfın Risalesi, Birinci Askerî Tarih Semineri Bildirileri, Ankara, s. 13-50.

42. 1983 İki Konuşma, Türk Tarihinde Ermeniler Sempozyumu Tebliğler, İzmir, s. 165-167, 189-194.

43. 1984 Selçuklu Fetihlerinden Önce Doğu Anadolu'da Türk Boy ve Oymaklarından Kalma Dağ ve Su Adları, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara, s. 75-96.

44. 1984 Gürcistan Ocaklı Başbuğları Çenastan'dan Gelme Gogaret Hakimi Şamsoldeli (=Üçoklu) Orbelyanlar/İç Oğuz Beğleri'nden Gogaret Kocaoğlu Şor Şamsoldin Hanedanı (MÖ. 680-MS. 1177) İstanbul (26 Eylül 1984).

45. 1985 Armenia-Yukarı Eller Tarihinin İç Yüzü, Dede Korkut Oğuznamelerinin Mahiyeti, Tarih Boyunca Türklerin Ermeni Toplumuna İlişkileri Sempozyumu Bildirileri, Ankara, s. 133-139.

46. 1986 Dede Korkut'ta Apkaza, Aznavur, Şavkahlı Melik Deyimleri ve Amıran, Şor-Şamsoldin Kütükleri, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, C.II, Ankara, s. 165-182.

47. 1986 Ziya Gökalp'ın Türk Tarihi ve Medeniyeti Üzerine Görüşleri, Dicle Ü. Z. Gökalp Sempozyumu Bildirileri, (25 Mart 1986) Ziya Gökalp dergisi, S.43, Nisan-Haziran 1986, s. 33-49.

48. 1986 XV.Yüzyıl Malatya Yazması Manzum Battal Gazi Destanı, I. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu, Tebliğler, İnönü Üniversitesi, Malatya, s. 159-178.

49. 1987 Türkiye'nin En Eski Serhaddi

Kars Elindeki Tarihi Koçaklamalardan Birkaçı, I. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri (Mayıs 1983), Eskişehir, s. 155-168.

50. 1989 Atatürk'ün Bilinmeyen Bir Mektubu, Atatürk Armağanı, Ankara, s. 9-17.

51. 1989 Fotoğraflarla Kıbrıs Türk İslâm Kitabeleri, Arkaik Dönemden Bugüne Kıbrıs'ta Türk Kültürü ve Turizm Politikası Sempozyumu, Lefkoşa, s. 52-74.

52. 1989 Atatürk'ün Bilinmeyen Bir Mektubu/Ocak 1914, Atatürk Haftası Armağanı, Genkur. Bşk. Yay., Ankara, s. 9-17.

53. 1989 Melik Danişmend Gazi'nin Tarihi, III. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu(1988), Tebliğler, İnönü Üniversitesi, İstanbul, s. 187-197.

54. 1990 Karadeniz'in Doğu Kıyıları, Gürcistan ve Eski Turabozan Vilâyetimiz Bölgesinde Osmanlı Fethine Kadar Yerleşen Türkler ve Coğrafyada Yaşayan Hatıraları, Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Ondokuz Mayıs Ü. Eğt. Fak. Yay., Samsun, s. 83-91.

55. 1990 Osmanlıların Gence Eyaleti Tahrir Defterinden Sancaklar, Nahiyeler ve Gence Eyaleti Kanunu ile Göçebe Oymakları, Türk Milli Bütünlüğü İçinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Sempozyumu Bildirileri, Erciyes Ü. Yay., Kayseri, s. 79-103.

56. 1990 Van'ın Düşman İşgalinden Kurtuluşunu Anarken, Yakın Tarihimizde Van Sempozyumu, 100. Yıl Ü. Yay., Ankara, s. 69-102.

57. 1990 Dede Korkut Oğuznameleri Coğrafyası ve Düşünceler, I. Milli Türkoloji Kongresi, İstanbul, s. 269-317.

58. 1991 Hangi Ermenistan? Türkiye, Akademia Yayıncılık (Türkçe, İngilizce, Almanca Fransızca), İzmir, s. 83-88.

59. 1991 Son Altı Türk-Rus Savaşında Kars'taki Serhat Ruhunu Besleyen Halk Geleneklerimiz, Yakın Tarihimizde Kars ve Doğu Anadolu Sempozyumu-Tebliğler, Ankara, s.169-189.

60. 1991 Kars Tarihi Üzerine (Konuşma), Yakın Tarihimizde Kars ve Doğu Anadolu Sempozyumu-Tebliğler, Ankara, s. 343-350.

61. 1991 Osmanlı Tapu Tahrir ve Mühimme Defterlerinde Gümüşhane Bölgesi Türk Boy/Oymak Hatıraları ve Madenler Üzerine Hükümlerden Örnekler, Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu-1990, Ankara, s. 69-77.

62. 1992 Son Altı Türk-Rus Savaşında (1807-1917) Kars'taki Serhad Ruhunu Besleyen Halk Geleneklerimiz, Yakın Tarihimizde Kars ve Doğu Anadolu Sempozyumu Bildirileri-1991, Ankara, s. 167-189.

63. 1992 Çıldır (Ahıska) Eyaleti Musevileri ve Son Çıldır/Ahıska Kadı Sicili Defterindeki (H. 1233-1241) Mühim İlamlar, Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslar arası Komitesi

(CIEPO) X. Sempozyumu (31 Ağustos-5 Eylül 1992), Ankara.

64. 1994 Akkoyunlu Türkmen Beğlerinin Aslı ve Bayındırlar Sülâlesinin Kökü/Pahlavuni Hanedanı, XII. Türk Tarih Kongresi Bildiri Özetleri, Ankara, s. 65-69.

65. 1994 Belgelerle Ardahan ve Artvin Kazılarının Kurtuluşu, I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu Bildiriler, Ankara, s. 921-932.

66. 1995 Armaniya-Yukarı Eller Tarihinin İç Yüzü (Konuşma), Aydınlar Ocağı Bülteni, S.3, Ankara, s. 23-29.

67. 1995 Dede Korkut Oğuznamelerinde Başkent Sürmelü/İğdır, Milletlerarası İğdir Sempozyumu, Nevruz, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara, s. 65-88.

68. 1997 Eski Türk Dinindeki Dört Rengin Coğrafyamızdaki Yeri, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi-Genel Konular Bildirileri, s. 151-165, Ankara.

69. 1998 Hahçılığın En Gelişmiş Ülkesi Sayılan Türkmenistan Türk Boylarının Anadolu'da ve Çevresindeki Uzantıları, Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cecim Sanatı, Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri, Ankara, s. 187-203.

70. 1998 Batum Sancı Üzrine, 5. Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayı (İst., 11-13 Nisan 1997), Ankara, s. 302-307.

71. 1999 Osmanlıların Yukarı Kür ve Çoruk Boylarındaki Ortodoks Kıpçaklı Atabekler Ülkesini Fethi ve Çıldır/Ahıska Vilâyetinin Kuruluşu, XII. Türk Tarih Kongresi, 4-8 Ekim Ankara (basılmamış).

72. 1999 Dede Korkut Oğuznameleri Coğrafyası ve Beğlerinin Tarihteki Kimlikleri, IV. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı-Bildiriler (5-6 Kasım 1998), Ankara, s. 231-291.

73. 1999 Tarih Boyunca Türk-Gürcü İlişkileri, Atatürk 4. Uluslararası Kongresi Bildiri Özetleri, (Kazakistan, 25 Ekim), Ankara, s. 84-86.

74. Millî Tarihimizde Tunceli ve Çevresi, Doğu Anadolu'nun Sosyal Kültürel ve İktisadi Meseleleri Sempozyumu.

75. 2001 Trabzon'a En Yakın Komşu Ülke: Gürcistan, Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu (3-5 Mayıs 2001/Bildiriler), c. I, Trabzon 2002, s. 847-854.

76. 2001 Öncesi ve Sonrasıyla Trabzon'un Fethi, Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara.

77. 2002 Kars'ın Çarlık Rusya'sı Esâreti (1878-1917) Yıllarındaki Durumunu Anlatan Karşlı İmam-Şâir Kurban (Yurtseven) Efendinin Elyazması Hâtıraları, XIV. Türk Tarih Kongresi (9-13 Eylül) Bildiri Özetleri, Ankara 2002, s. 142-143.

II. SÜRELİ YAYINLAR

A. GAZETELER

A.a. KARS GAZETESİ (Kars'ta haftada iki defa çıkan gazete)

1. Kars'ta İçmesuyunun Tarihi, 9-23 Eylül 1938.

2. Ardahan'ın Kurtuluşu Dolayısıyla I-IX, 24 Şubat-14 Nisan 1939.

3. Kars'ın En Eski Yapısı Kümbet Camii ve Bunu Yaptıran Bagrat Hanlarının Menşei I-VI-II, 4 Ocak-21 Şubat 1939.

4. 12 Mart 1918 Erzurum'un Kurtuluşu, 12 Mart 1939.

5. Kağızmanlı Âşık Sezaî, 19 Nisan 1940.

6. Karşlı Divan Şairleri, 7 Mayıs 1939.

7. Malakanlar (Tefrika), Nisan-Haziran 1939.

8. Yetimler Babası Kâzım Karabekir Paşa, 14 Şubat 1948.

9. Kars ve Kâzım Karabekir Paşa, 21 Şubat 1948.

10. Kurtuluşunun 30. Yıldönümü Dolayısıyla Erzurum, 17 Mart 1948.

11. Türk Çoruh'ta Kurtuluş ve Anavatana Kavuşma Anlamı (A. Özder'in kitabı üzerine), 10 Nisan 1948.

12. Kars'ın kırk Yıllık Karagünlerden Kurtuluşu, 21 Nisan 1948.

13. 93 Koçaklamaları I-III, 14 Nisan-12 Mayıs 1948.

14. 93 Koçaklamaları I-II, 14-17 Nisan 1948.

15. Posoflu Âşık Zülâli, 8 Mayıs 1948.

16. Ahıska ve Mihrali Bey Destanları, 15 Mayıs 1948.

17. Kars'ın Son 70 Yıllık Maarif Hayatına Bir Bakış I-IV, 8-22 Mayıs 1948.

18. Rahmetli Cihangiroğlu İbrahim Aydın Beğ'in Tercümeihâli I-II, 26-29 Mayıs 1948.

19. Millî Mücadelede İlk Kurşun Nerede Atılmıştır? I-III, 11-19 Haziran 1948.

20. Halk Edebiyatında Sarıkamış ve Allahuekber Şehidleri I-II, 30 Haziran, 3 Temmuz 1948.

21. Karşlı Büyüklerimizden: Büyük Kahramanlar I-III, 10-17 Temmuz 1948.

22. Rahmetli Nazan Danişmend Hanımefendi I-VI, Ekim-Aralık 1948.

23. Millî Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar, 26 Ocak 1949.

24. Millî Kültürümüz Bakımından: İstanbul I-III, 5-12 Mart 1949.

25. Erzurum'un Kurtuluşunun Otuz Birinci Yıldönümü I-II, 16, 19 Mart 1949.

26. Kurtuluşunun 28. Yıldönümü Dolayısıyla: Ardahan I-V, 23 Şubat-30 Mart 1949.

27. Karşlı Genç Halk Şairimiz: Âşık Müdamî I-IX, 28 Mayıs-10 Ağustos 1949.

28. Karşlı Şairlerimizden: Çalkavurlu Fedai I-III, 21-28 Ocak 1950.

29. "Kafkas Kıyafeti ve Oyunu" Başlıklı Yazıya Cevap I-VIII, 21 Ocak-22 Şubat 1950.

30. Yeni Eserler: Yusufelili Huzurî I-III, 21-28 Ocak 1950.

31. Kurtuluşunun 29'uncu Yıldönümü Dolayısıyla Ardahan, 15 Şubat 1950.
32. Erzurum'un Kurtuluşu, 8 Mart 1950.
33. Karşlı Şairlerimizden: Aşık Bahri I-III, 8-15 Mart 1950.
34. Kükreyiş (Şiirler, S. Ertürk) I-II, 15-19 Mart 1950.
35. 1579'da Kars Şehir Harabelerinin Devlet Eliyle Şenlendirilmesi (Tefrika), Eylül 1949-Nisan 1950.
36. 23 Nisan 1920-Yeni Türkiye'nin Kuruluşu, 29 Nisan 1950.
37. Anadolu Fâtihî Selçuklu Alp Arslan'ın Soy Kütüğü, 22 Kasım 1965.
38. Kars Tarihinde Geçen Meşhur İsimler, 23 Kasım 1965.
39. Son On Yılda Yapılan Kars Zaferleri Kutlamaları I-II, 24, 25 Kasım 1965.
40. Kars İlimizin Tarihteki Ana Çizgilerine Bir Bakış, 21 Mayıs 1991.
- A.b. DİĞER GAZETELER**
1. Kars Kurtuluşunun 15. Yılıni Kutluyor, Tan gazetesi, İstanbul, 30 Ekim 1935.
2. Kars İli Tarihinin Kısa Bir Özü I-II, Tanin gazetesi, İstanbul, 30 Haziran, 3 Temmuz 1945.
3. Ardahan ve Çıldır'da Türk Bahadrlığı ve İki Koçaklama, Tasvir gazetesi, İstanbul, 11 Temmuz 1945.
4. Kürmanç Kürtlerinin Aşl I-III, Tasvir gazetesi, İstanbul, 1, 22 Mayıs ve 14 Haziran 1946.
5. Gürcü Profesörlerine Cevap I-VI, Hürses gazetesi, İstanbul, 17-22 Ocak 1946.
6. Prof. A. Caferoğlu'ya Cevap I-III, Vakit gazetesi, İstanbul, 12-14 Ekim 1946.
7. Şehidler Yatağı Koca Kars, Memleket, İstanbul, 25 Nisan 1947.
8. Halk Şiirlerine Göre 1878-1918 Yıllarında Kars, Tanin gazetesi, İstanbul, 26 Nisan 1947.
9. Kars Kırk Yıllık Rus Esaretinden 29 Sene Evvel Kurtulmuştu, Tasvir gazetesi, İstanbul, 21 Nisan 1947.
10. Kars'ın Kırk Yıllık Kara Günlerden Kurtuluş Yıldönümü, Tanin, gazetesi, İstanbul, 26 Nisan 1947.
11. Bu Millet Kars Uğruna İki Milyon Şehit Vermişti, Tasvir gazetesi, 29 Ekim 1947.
12. Kars'ta Avukat Cengiz Ekinci'ye İkinci Cevabım, Yeni Şark gazetesi, Diyarbakır, 3 Haziran 1952.
13. Büyük Kumandan, Olgun Terbiyeci ve Özlü Müellif Kâzım Karabekir Paşa, Yeni Şark gazetesi, Diyarbakır, 29 Ocak 1953.
14. İstanbul Fethini Anarken, Şark Postası gazetesi, Diyarbakır, 30 Mayıs 1953.
15. Yüz Yıl Önce Söylenmiş İki Kars Koçaklaması I-VI, Birlik gazetesi, Kars, 20, 25 Ağustos 1954.
16. Kıbrıs'ın Yeri, Adı ve Eski Tarihi I-II, Birlik gazetesi, Kars, 17-18 Eylül 1954.
17. Diyarbakır Tarihi I-V, Şark Postası gazetesi, Diyarbakır, 25-30 Ocak 1955.
18. Kara-Amid'in Fethi (440. Yıldönümü), Dünya gazetesi, İstanbul, 11, 12 Eylül 1955.
19. Ardahan Yaylası Üzerine Notlar I-XII, Serhad Ardahan, Ardahan, 8-21 Mayıs 1955.
20. Halk Şairinin Dilinde Kars'ın Kurtuluşu, Havadis gazetesi, İstanbul, 25 Nisan 1958.
21. Kars'ın Kurtuluşu, Dünya gazetesi, İstanbul, 25 Nisan 1958.
22. Kağızmanlı Aşık Sezaî, Son Havadis gazetesi, İstanbul, 25 Nisan 1958.
23. Halk Şairinin Dilinden Kars'ın Kurtuluşu I-II, Bugün gazetesi, Kars, 11, 12 Eylül 1958.
24. Kars İli Meskûn Yer Adları ve Bunlardan Yabancı Dildekiler I-IX, Bugün gazetesi, Kars, 7-19 Ağustos 1958.
25. Kurtuluşunun 40'ıncı Yılında Hudut Şehrimiz Kars, Bugün gazetesi, Kars, 25 Nisan 1958.
26. Kars'ta Tarihi Eserlerin Korunması ve Müze Açılması Yolunda Güdülecek Millî Bir Dava I-VI, Bugün gazetesi, Kars, 14-26 Ağustos 1959.
27. 1959'da Gördüğüm Kars'ta Övünülecek Benliğimize Doğru Gelişme Adımlarımız I-III, Bugün gazetesi, Kars, 27-29 Ağustos 1959.
28. Allahuekber Şehidler Âbidesi I-II, Bugün gazetesi, Kars, 3, 4 Eylül 1959.
29. Kars Halk Oyunları ve Çalgıları: Kırzioğlu'nun İkazı, Hür Söz gazetesi, Erzurum 26 Eylül 1960.
30. Kars Kalesi I-III, Bugün gazetesi, Kars, 14-16 Ağustos 1960.
31. Erzurum Üniversitesi İçin Dede Korkut Enstitüsü-Fındıklı'na Açık Mektup, Hür Söz, Erzurum, 12 Ağustos 1960.
32. İspir Firuzesi ile Erzurum Nefti I-II, Hür Söz gazetesi, 21, 23 Şubat 1961.
33. Millî Eğitim Bakanlığı ve Türk Klâsikleri, Millî Cephe (Haftalık gazete) Ankara, 16 Haziran 1967.
34. Erzurum'un Kurtuluşu, Hür Söz gazetesi, 11 Mart 1961.
35. İssız ve Ören Erzurum'un Şenlendirilmesi, Hür Söz gazetesi, Erzurum, 8 Ağustos 1961.
36. Şair Nefî'nin Sekiz Arka Atası I-VIII, Hür Söz gazetesi, 21 Eylül-30 Ekim 1961.
37. Osmanlı Eyaleti Erzurum'un İlk 45 Yılından Çizgiler: Erzurum Şehir Halkı Tebriz'den Gelmiştir, Hür Söz gazetesi, Erzurum, 15 Ağustos 1962.
38. Lehce-i Erzurum Yazmasındaki Halk Sözleri (tefrika), Hür Söz gazetesi, Erzurum, 21 Ağustos-Eylül 1963.
39. Kürtlerin Kökü I-IX, Yeni Diyarbakır Sesi gazetesi, Diyarbakır, 30 Mart-10 Nisan 1963.
40. Kanada'daki Kars Köyü 108 Yıldır Zaferi-

mizi Kutluyor, **Vatan** gazetesi, İstanbul, 29 Eylül 1963.

41. Artvin Tarihinin Kısa Bir Özeti ve Osmanlıların Ardanoç Sancağını Fethi (20 gün tefrika), **Hakimiyet** gazetesi, Bursa, 29 Mart-18 Nisan 1964.

42. Fethin Hikâyesi, **Su** gazetesi, Kağızman, 15 Ağustos 1964.

43. Kağızmanlı Firganî I-II, **Su** gazetesi, Kağızman, 1, 15 Temmuz 1964.

44. 900. Yıldönümü (Kars'ın Fethi) I-II, **Ekin-ci** gazetesi, Kars, 18-19 Ağustos 1964.

45. Kars Kalemizin 900. Yılına Bir Bakış I-III, **Hür Söz** gazetesi, Erzurum, 15-17 Ağustos 1964.

46. Kars Fethini Kutlama (Tekzip), **Ekin-ci** gazetesi, Kars, 22 Nisan 1965.

47. Pasinler Tarihinden, (Tefrika), **Pasinlerin Sesi** gazetesi, Hasankale, Nisan-Temmuz 1965.

48. Tuhfe-i Nailî'deki Karşı Divan Şairleri I-III, **Hür yurt** gazetesi, Kars, 26-28 Ekim 1965.

49. Türk Akademisinin Yokluğunda Uğradığımız Büyük Kayıplar I-IV, **Millî Cephe**, Ankara, Haziran-Temmuz 1967.

50. 93 (1877) Bayazıt Ağtı'ndan Parçalar, **Mesuliyet** gazetesi, Ağrı, 4 Ocak 1968.

51. Türk-Rus Savaşlarında: Erzurum Muharebeleri-Erzurum'un Kurtuluşu, I-IX, **Hür Söz** gazetesi, Erzurum, 4-13 Ocak 1968.

52. Bir Konferans Veren Kırzioğlu'nun Basın Toplantısındaki Beyanları, **Kuşakkaya** gazetesi, Gümüşhane, 31 Mayıs 1968.

53. Oğuzların İki Boyundan Gelen Kürtler, **Devlet** gazetesi, S. 18, 25, İstanbul 1969.

54. "Gürcüstan" Adlı Kitap Hakkında Bir Araştırma, **Meslek** gazetesi, İstanbul, S. 147-148, Nisan-Mayıs 1969.

55. Erzurum'un Kurtuluşu, (Konuşma metni), **Hür Söz**, 16 Mart 1970.

56. Hasankaleli İbrahim Hakkı Hazretleri I-II, **Hür Söz**, 1-3 Temmuz 1971.

57. TRT'yi Protesto (Kars oyunları alet ve kıyafetleriyle ilgili basın açıklaması) **Hür Söz**, 19 Temmuz 1971.

58. Alparslan'ın Üç Batı Seferindeki Fetihler ve Akınlar I-II, **Ufuk** gazetesi, İstanbul, S. 109-110, Eylül 1971.

59. Gümüşhane'nin Tarihteki Yeri ve Kurtuluşu I-II, **Kuşakkaya** gazetesi, Gümüşhane, 28 Mart-1 Nisan 1975.

60. Rus Akademilerinin İlmî Yayınlarına Göre Anadolu: Çerkez, Lezgi, Gürcü, Ermeni, Hatta Türklerin Anayurdudur I-V, **Orta Doğu** gazetesi, İstanbul, 6-10 Mart 1975.

61. Mogrov Han Sarayı (Kırzioğlu'nun basın açıklaması), **Hür Söz**, Erzurum, 22 Mayıs 1978.

62. Mogrov Kışlası, **Milletin Sesi** gazetesi, Erzurum, 23-24 Mayıs 1978.

63. Korkunç Oyun I-III, **Büyük Anadolu** gazetesi, S. 14, 17, 18, Ankara 1989.

64. Türkiye Aleyhine Yapılan Plânlar, **Millî İrade** gazetesi, Eskişehir, 21 Mayıs 1990.

65. Kurtuluş Savaşında Nahcivanlılar da Destek verdi, **Tercüman** gazetesi, 9 Haziran 1992.

66. Müslüman Türkiye'nin Temeli Anı'da Atıldı, **Türkiye** gazetesi, 13 Mart 1992.

67. Enver Paşa Kilimi ve Türkistan'a Gidelim Şiiri, **Son Söz** gazetesi, Erzurum, 4 Eylül 1998.

B. DERGİLER

ALTIN IŞIK (İstanbul, Aylık dergi)

1. Osmanlıların Hazar Kıyılarını Fethi ve Tiflis Müdafaası, 1, 11-13, Ocak 1941

2. Umumi Türk Tarihine Giriş (Kitap Tanıtma), 3, 9,19, Mart 1947

3. Ermeni İstekleri ve Tarih I, 6, 14-18, Haziran 1947

4. Ermeni İstekleri ve Tarih II, 7, 12-15, Ağustos 1947

5. Rahmetli Rıza Nur Beğ'in Millî Siyaset, Kültür Görüşü ve Ülküsü, 8, 9-10, Eylül 1947

ALTINYURT (Kars, Aylık dergi)

6. Karşı Aşık Kahraman Baba (1863-1944), 1, 6-7, Ekim 1957

ALTINYURT (Kars, Haftalık gazete)

7. Kars İli Meskûn Yer Adları ve Bunların Yabancı Dildekileri, 5, 1, 7 Nisan 1958

ANAYURTTAN ATAYURDA TÜRK DÜNYASI (Ankara, Aylık dergi)

8. Türkistan Coğrafya Adlarının Türkiye'deki Adışlarından Birkaçı, 3, 19-24, Haziran 1993

AZERBAYCAN (Ankara, Aylık dergi)

9. Ne Mesket Ne Misket, Ahıska Türkleridir, 268, 17-21, Haziran 1989

BARIŞ DÜNYASI (İstanbul, Aylık dergi)

10. Kürtlerin Kökü, 11, 272-275, Şubat 1963

11. Kürtlerin Kökü İç Oğuzlardandır (Mahkeme kararıyla), 14, 305-307, Mayıs 1963

12. "Cevabımız" (Mahkeme Kararıyla/Tekzip), 14, 309-310, Mayıs 1963

13. Barış Dünyasının Tarih ve Dil Otoritesine (Mahkeme Kararıyla), 18, 535-537, Kasım 1963

BELGELERLE TÜRK TARİHİ (İstanbul, Aylık dergi)

14. Belgelerle Erzurum Kongresinin İlk Günü, 35, 4-33, Ağustos 1970

15. Amerikan Mandasını Kimler İstiyorlardı ve Nasıl Öneriyorlardı? (Ayrıbasım), 67, 18-24, 1973

16. Hocamız Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat'ın Anısına, 13, 41-45, Kas-Oc 1974

17. Türk Millî Geleneğinde Kızılalma ve Yerleri I, 1, 30-36, Mart 1985

18. Türk Millî Geleneğinde Kızılalma ve Yerleri II, 2, 41-47, Nisan 1985

19. Selçuklu Fethinden Önce Oğuz Ellerinde Halıcılık, Türkmen/Oğuz İşiydi, 3, 27-35, Mayıs 1985

20. Selçuklu Fethinden Önce Türklerin Armenyada Yaşadığını Gösteren Belgeler, 11, 45-51, Ocak 1986

21. Eski Türklerde ve Oğuz/Türkmenlerde: İkili, Dörtlü, Altılı, Onikili, Yirmidörtlü Düzen, 26, 37-43, Nisan 1987
BİZİM ÇORUH
22. Ahıska İlamları Defterinden Çoruh İline Ait Vesika, 1, Nisan 1950
BORLUK (*Kars Lisesi Aylık dergisi*)
23. Tarihte Kars'ın Çizgileri, 1, 6-7, Mayıs 1948
24. Kars Madalyası, 3-4, 2-5, Tem-Ağ 1948
25. Çıldır'da Üç Uğuz Kardeşler Efsanesi, 5, 3,6-7, Eylül 1948
BOZKURT (*İstanbul, Aylık dergi*)
26. Ergenekon Bayramı: 9 Mart Sultan Nevruz, 4, 65, Mart1942
COĞRAFYA DÜNYASI (*İstanbul, Aylık dergi*)
27. Ağrı Dağı, 4, 299-302, Mart1951
ÇINARALTI (*İstanbul, Haftalık dergi*)
28. Doğuda Derlenmiş Koçaklama Türküleri-mizden I, 17,
29. Doğuda Derlenmiş Koçaklama Türküleri-mizden II, 18, 4-5, I.Kanun 1941
30. Doğuda Derlenmiş Koçaklama Türküleri-mizden III, 19, 4-5, I.Kanun 1941
31. Doğuda Derlenmiş Koçaklama Türküleri-mizden IV, 20, 5-6, I.Kanun 1941
32. Doğuda Derlenmiş Koçaklama Türküleri-mizden V, 22, 10-12, II.Kanun1942
33. Gökçeli Elesger, 23, 10-11, II.Kanun 1942
34. Ahıska Çerkezoğlu, 24, 9-10, II.Kanun 1942
35. Ağrı Dağı Üzerine Türk Efsane ve İnançları, 25, 10-11, II.Kanun 1942
36. Ahıska'da Musevî Türkler, 26, 5-7, II.Kanun 1942
37. Kars Eli Koroğlu Anlatmalarındaki Eski Düzen ve Törelimiz, 27, 6-7, Şubat 1942
38. Seçme Beşik Türküleri I, 28, 10-11, Şubat 1942
39. Seçme Beşik Türküleri II, 29, 10-11, Şubat 1942
40. Kızılalmanın Yerleri 1, 30, 10-11, Şubat 1942
41. Kızılalmanın Öz Yeri 2, 31, 13-14, Mart 1942
42. Kızılalmanın Töresini Yaşatan Şamkalların Soy 3, 33, 11-12,15, Mart 1942
43. Macaristan Kızılalmaları 4, 37, 12, Nisan 1942
44. Macaristan Kızılalmaları 5, 38, 10, Nisan 1942
45. Roma Kızılalması 6, 39, 6-7, Mayıs 1942
46. Gürcistan Adı, 41, 10, Temmuz 1942
47. Halk Edebiyatında Sarıkamış, 43, 6-7, Temmuz 1942
DADAŞ (*Ankara*)
48. Erzurum Halkı, 1535'te Tebriz'dn Göçme Akkoyunlulardandır, 12-13, 12 Mart 1967
DİCLE (*Diyarbakır, Aylık dergi*)
49. Eski Oğuzlar Çağında Amid Bölgesi, 1, 26-28, Nisan 1952
DIYANET (*Ankara, Aylık dergi*)
50. Karşlı İki Büyük İslâm Bilgini, 7-8, 188-191, Tem-Ağs1967
DOĞUŞ (*Kars, Halkevi Aylık dergisi*)
51. Kars'ta Edebiyattan İL K Y A Z I, 14, 3-4, 1 Aralık 1934
52. Karşlı Âşık Kurbanî, 26, 3-5, Aralık 1935
53. Kars'ta Saltık Yazıtları-1, 42, 3-6, Haziran 1939
54. Poshovlu Âşık Zülâli-1, 42, 8-13, Haziran 1939
55. Kars'ta Söylenen Tapşırmasız Şiirler-1, 42, 14, Haziran1939
56. Barış ve Şen Günlerde Söylenenler-1, 42, 23-25, Haziran1939
57. Kars'ta Saltık Yazıtları-2, 43, 3-5, Temmuz1939
58. Kars'a Söylenen Tapşırmasız Şiirler-2, 43, 5-9, Temmuz1939
59. Barış ve Şen Günlerde Söylenenler-2, 43, 9-14, Temmuz1939
60. Azerbaycan Halk Edebiyatından: *Bayatılar, Maniler*, 43, 20-22, Temmuz1939
61. Memleket İncelemeleri: Kars-1 (*T.Toker'in Kars Adlı Kitabının Tenkidi*), 43, 26-31, Temmuz1939
62. Poshovlu Noksanî'nin Hatay Destanı, 44, 6-8, Ağustos1939
63. Kars'ta Söylenen Tapşırmasız Şiirler-3, 44, 9-12, Ağustos1939
64. Poshovlu Zülâli-2, 44, 15-22, Ağustos 1939
65. Memleket İncelemeleri: Kars-2, 44, 37-40, Ağustos1939
66. Kars Bölgesinin Eski Çağlardan Beri Gördüğü Yerleşme Akın ve Hakimiyetlerin Kısa Bir Çizelgesi-1, 45, 3-8, Eylül 1939
67. Kars'a Söylenen Tapşırmasız Şiirler-4, 45, 8-10, Eylül 1939
68. Barış ve Şen Günlerde Söylenenler-3, 45, 13-16, Eylül 1939
69. Memleket İncelemeleri: Kars-3, 45, 19-24, Eylül 1939
70. 30 Eylül Sarıkamış'ın Kurtuluşu, 46, 1-3, İlkteşrin 1939
71. Kars Bölgesinin Eski Çağlardan Beri Gördüğü Yerleşme Akın ve Hakimiyetlerin Kısa Bir Çizelgesi-2, 46, 4-11, İlkteşrin 1939
72. Kars'a Söylenen Tapşırmasız Şiirler-5, 46, 12-16, İlkteşrin 1939
73. Barış ve Şen Günlerde Söylenenler-4, 46, 24-27, İlkteşrin 1939
74. Türk Ellere (Şiir), 46, 31-32, İlkteşrin 1939

75. Kars'ın Kurtuluşu Bayramımız, 47, 3-5, Sontesrin1939
76. Kars Bölgesinin Eski Çağlardan Beri Görüşü Yerleşme Akın ve Hakimiyetlerin Kısa Bir Çizelgesi-3, 47, 6-9, Sontesrin1939
77. Yusufelili Âşık Huzurî ve Kars Destanı, 47, 10-14, Sontesrin1939
78. İç Oğuz Yahut Kars Eli, 47, 20-21, Sontesrin939
79. Kars'ın Karagünlerinde Halk Edebiyatında Ulusal Ruh, 47, 22-24, Sontesrin1939
80. Tanıyabildiğimiz Karşlı En Eski Âşık: Baykan, 47, 25-27, Sontesrin1939
81. Düşman Karşısında Karşlılar ve Kars Kalemiz, 47, 28-31, Sontesrin1939
82. Kars İlindeki Eski Şehir Örenlerinden:ANI-1, 48, 2-4, I.Kânun 1939
83. Ardahanlı Âşık Mazlumî, 48, 11-17, I. Kânun1939
84. Gümrü Muahedesinin İmzası, 49, 1-2, II.Kânun 1940
85. Kars İlindeki Eski Şehir Örenlerinden:ANI-2, 49, 2-5, II.Kânun 1940
86. Şavşetli Recai-1, 49, 26-29, II.Kânun 1940
87. Ulusal Ant (Millî Misak), 50, 1-2, Şubat 1940
88. Karşlı Servî (*Valihî*), 50, 13-17, Şubat 1940
89. Kars İlindeki Eski Şehir Örenlerinden: ANI-3, 50, 2-6, Şubat 1940
90. Kars'ın Öz Sanı: ALP KALA, 51, 1-2, Mart 1940
91. Kars İlindeki Eski Şehir Örenlerinden: ANI-4, 51, 2-9, Mart 1940
92. Kars'ın Düşmesi Felâketine 1293 Harbi Destanı Parçalar, 51, 13-17, Mart 1940
93. Şavşetli Recai-2, 51, 25-28, Mart 1940
94. Ardahan'ın Kurtuluşu, 52, 1-2, Nisan 1940
95. Erzurum'un Kurtuluşu, 52, 2-4, Nisan 1940
96. Yaşayan Karşlı Şairlerimizden Niyazi Sabri Ergül-1, 52, 6-15, Nisan 1940
97. Mehmet Şevki Özdemir, 52, 13-19, Nisan 1940
98. Poshovlu Hakiki, 52, 19-22, Nisan 1940
99. Musa Eyüp Zeğem, 52, 22-27, Nisan 1940
100. Poshovlu Mahsunî, 52, 27-31, Nisan 1940
101. Ardahanlı Mahzunî-1, 52, 31-32, Nisan 1940
102. Kars'ın İlk Kurtuluşu, 53, 2-3, Mayıs 1940
103. Yaşayan Karşlı Şairlerimizden N. Sabri Ergül-2, 53, 8-16, Nisan 1940
104. Ardahanlı Mahzunî-2, 53, Mayıs1940
105. Kars İlindeki Eski Şehir Örenlerinden: ANI-5, 54, 21-28, Haz-Tem1940
106. Karşlı İki Şair Ailesi, 54, 11-15, Haz-Tem1940
107. Kağızmanlı Hıfzî, 56, 1-16, Şubat 1941
108. Ardahanlı Natıkî-1, 56, 23-32, Şubat 1941
109. Ardahanlı Natıkî-2, 57, 1-9, Mayıs1941
110. Kars İlindeki Eski Şehir Örenlerinden: ANI-6, 57, 13-23, Mayıs 1941
111. Karşlı Şairlerden: M. Salim Balcı-1, 57, 28-32, Mayıs1941
112. İslâm Ansiklopedisinde KARS Maddesi-1, 57, 24-27, Mayıs1941
113. M. Salim Balcı 2, 58, 8-13, Temm 941
114. İslâm Ansiklopedisinde KARS Maddesi-2, 58, 17-21, Temm 941
115. Çıldırılı Âşık Şenlik ve Ondan Bahsedilen Yazı ve Risaleler, 58, 26-33, Temm 941
116. Bibliyografya: Doğunun Kapısı Kars, 62, 1,17, Ocak 1950
117. Doğunun Bundan Önceki 61 Sayısı Nasıl Çıktı?, 62, 1-3, Ocak 1950
118. 1855 Kars Zaferi ve Kars Madalyasına Ait Vesikalar-1, 62, 3,8, Ocak 1950
119. Yusufelili Huzurî-I (*Dizdaroğlu'nun Kitabı Hk.*), 62, 5-6,14-15, Ocak 1950
120. Çalkavurlu Fedai-1, 62, 7-11,
121. "Çıldırılı Âşık İlyas" Broşürünü Tenkit, 63, 1,17, Şubat 1950
122. Kurtuluşun 29. Yıldönümü Dolayısıyla Ardahan, 63, 1-4, Şubat 1950
123. Karşlı Şairlerimizden: Âşık Bahri, 63, 6-8, Şubat 1950
124. 1855 Kars Zaferi ve Kars Madalyasına Ait Vesikalar-2, 63, 12-13, Şubat 1950
125. Yusufelili Huzurî-2 (*Dizdaroğlu'nun Kitabı Hk.*), 63, 15-16, Şubat 1950
126. K. Ülgen'in "*Kars Oyunları*" Kitabı, 64, 1,17, Mart 1950
127. Erzurum'un Kurtuluşu, 64, 3-5, Mart 1950
128. 93 Savaşında Kars Köylülerinin Yararlılık ve Kahramanlıkları, 64, 6-8, Mart 1950
129. Yeni Eserler: Kükreyiş (*S. Ertürk*), 64, 14, Mart 1950
130. Karşlı Şairlerimizden: Âşık Bahri-2, 64, 11-13, Mart 1950
131. Kars'ın Kırk Yıllık Karagünlerden Kurtuluşu Hatırası, 65, 1-18, Nisan 1950
132. Rus İstilâsı Karşısında Doğu Kilitimiz Kars Kalesi ve Kurtuluşu, 65, 1-2, Nisan 1950
133. 93 (1877)'de Kars Sancağı Memurları ve Bazı İstatistikler, 65, 2-7, Nisan 1950
134. 93 (1877) Türk-Rus Savaşında Karşlıların Kahramanlık ve Yararlıkları, 65, 3-5, Nisan 1950
135. Rusların Anadolu Hududuna Sokulmaları ve 93 Savaşına Kadar Kars'ın Saldırmaları, 65, 7-10, Nisan 1950
136. 93 Savaşında Kars Muharebeleri ve Düşüş Felâketi, 65, 10-14, Nisan 1950
137. Muahedeler ile Elviye-i Selâse'nin Elden Çıkması ve Muhaceret, 65, 14-17, Nisan 1950

- ELİF (*Erzurum, Aylık dergi*)
138. Dede Korkut'ta İç Oğuz'dan Erzurum ve Çevresi, 1, 2-5
139. Armenya-Yukarı Eller Tarihinin İç Yüzü: Dede Korkut Oğuznamelerinin Mahiyeti, 1, 3-8
ERGENEKON (*İstanbul*)
140. Tepegöz Destanı'nın Mahiyeti, 1, 11, 1970
ERZURUM (*Erzurum Halkevi dergisi*)
141. Yukarı Kür ve Çoruk Boyu, 8-9, 9-17, 1946
FOLKLOR POSTASI (*İstanbul, Aylık dergi*)
142. Kars İlinde Yerli Halk Takvimi Deyimleri Üzerine, 9, 9,19, Haziran1945
143. Posoflu Yusuf Zülâli'nin Kars'ın Kurtuluş Destanı, 11, 7-8, Ağustos-Ekim1945
144. Kars İlinde Yel Bulut Yağmur Kar ve Buz Adları-1, 16, 13-15, Mayıs 1946
145. Kars İlinde Yel Bulut Yağmur Kar ve Buz Adları-2, 17, 5-7, 19, Haz-Tem1946
146. Köröğlü'nün Şahsiyeti (*Borataw'a Cevap*)-1, 18, 3-5, Tem-Ey1946
147. Köröğlü'nün Şahsiyeti-2, 19, 3-6, Aralık 1946
GÖKBÖRÜ
148. Yusufelili Huzurî'nin "*Bugün Git Yarın Gel*" Destanı, 3, 15. I.Kânun 1942
HALK BİLGİSİ HABERLERİ (*İstanbul, Aylık dergi*)
149. Ahıskah Güllali, 112, 92-96, Şubat 1941
150. Karşı Aşık Kurbanı, 114, 133-142, Nisan1941¹¹
151. Kars ve Çevresinde Köröğlü'na Ait Anlatma ve İnanlar, 117, 205-215, Temm1941
HALKEVLERİ DERGİSİ (*Ankara*)
152. Dede Korkut Oğuznamelerini Bırakan Oğuz Kavmi Kimlerdir?, 2, 24-25, 1966
HAYAT TARİH ve EDEBİYAT MECMUASI (*İstanbul, Aylık dergi*)
153. Kars'ın Tarihi ve Kanada Kars'ı, 7, 34-40, Temmuz 1978
HEMŞİN
154. Hemşenli Boyu ve Köyleri, 3, 3,34-36, Mart 1967
155. Eski Oğuz (Arsaklı/Part) Kalıntısı Hemşinliler, 8, 75-80, 1974
İÇ-OĞUZ (*Diyarbakır, Aylık dergi*)
156. Adımız ve Yolumuz, 1, 1-2, Kasım1951
157. Canım Diyarbakır, 1, 3-4, Kasım1951
158. Dede Korkut ile Şerefname Kitaplarına veya Millî Kürt An'anesine Göre: Kürtlerin Aslı Oğuzların Böğdüz Boyundandır, 1, 6-8, Ocak1952
İŞ DERGİSİ
159. 1883 Nüfus Kütüğüne Göre Z. Gökalp'ın Ailesi, 2, 14-28, 1956
160. Gorgor Baba-Dağistan'da Dede Korkut, 266, 2-7, Haziran1969
İŞ VE DÜŞÜNCE (*İstanbul, Aylık dergi*)
161. Tarih, Gürcü İsimli Bir Halk, Coğrafya Gürcistan Adlı Bir Saha Tanımıyor, 246, 31-37, Haziran 1946
KADIN VE AİLE (*İstanbul, Aylık dergi*)
162. Prof. Kırznoğlu ile Azerbaycan Üzerine, 59, 23-25, Mart 1990
KARA AMİD (*Diyarbakır, 15 günlük dergi*)
163. Amid, Kara-Amid, Kara-Hemid Şehri Adı-1, 1, 5,16, 1Nisan 1953
164. Hamravat Suyu ve Tarihçesi-1, 1, 3, 1Nisan 1953
165. Amid, Kara-Amid Şehrinin Adı-2, 2, 15, Nisan 1953
166. Hamravat Suyu ve Tarihçesi-2, 2, 6, Nisan1953
167. Diyarbakır Valisi Karşlı Hatunoğlu Kurt İsmail Hakkı Paşa-1, 3, 13,18, Mayıs 1953
168. Amid, Kara-Amid Şehrinin Adı-3, 3, 5, Mayıs 1953
169. Diyarbakır Valisi Karşlı Hatunoğlu Kurt İsmail Hakkı Paşa-2, 4, 11, 1955
170. Türklüğün Ak-Kurumu İstanbul, 4, 1, Ocak1955
171. Vali Karşlı Hatunoğlu Kurt İsmail Hakkı Paşa-3, 5, 2-3, Ocak 1955
172. Vali Karşlı Hatunoğlu Kurt İsmail Hakkı Paşa-4, 6, 1-2, Ocak 1955
173. Vali Karşlı Hatunoğlu Kurt İsmail Hakkı Paşa-5, 7, 1-3, Şubat 1955
174. Şehrimizin Eski Adı Amid, Kara Amid ve Bu Unvanla Çıkan Eser ve Dergiler, 1, 241-244, Eylül 1956
175. Çermik Kasabası Üzerine Notlar, 1, 266-281, Eylül 1956
176. Ziya Gökalp Müzesi Kılavuzu, Aile Kütüğü, Kronolojisi ve Gökalp Albümü, 1, 148-240, Eylül 1956
177. Ziya Gökalp'in Atalarına Ait Vesikalar, 1, 161-189, 1956
178. Mustafa Kemal Paşanın Bir Telgrafı, 1, 281-283, Eylül 1956
179. Nebi/Peygamber Camii Minaresi Yeniden Yapılmalıdır, 1, 283-286, Eylül 1956
180. Sefername'nin Ahlat, Mafarkın, Amıd Üzerine Verdiği Haberlere Ekleme, 4, 305-311, 1956-58
181. Kara Amid'de Deli Behram Paşaya Karşı Ayaklanma ve Sonucu, 4, 350-358, 1956-58
182. Atak'ta Artuklu Vali Melik Adil'in Mina-re Kitabesi ve Atak/Lice Ocaklı Beğleri Zırkiler, Lice Kitabeleri, 4, 370-375, 1956-58
KARS ELİ (*Kars, Aylık dergi*)
183. Sarıkamış Şehitleri Üzerine Halk Şiirleri-1, 2, 11-12, Eylül 1964
184. Sarıkamış Şiirleri-2, 3, 10, Ekim 1964
185. Sarıkamış Şiirleri-3, 4, 10, Kasım1964
186. Selçukluların Kars'ı Fethinin 901.Yıldönümünü Kutlarken, 13, 3-4,22, Ağustos1965

187. Tuhfe-i Nailî'deki Karşlı Divan Şairleri-I, 17, 7,10, Aralık 1965
 188. Tuhfe-i Nailî'deki Karşlı Divan Şairleri-II, 18, 6, Ocak 1966
 189. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-I, 16, 4,13, Kasım 1965
 190. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-II, 17, 4,13, Aralık 1965
 191. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-III, 18, 4,11, Ocak 1966
 192. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-IV, 19, 4,13, Şubat 1966
 193. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-V, 20, 4,13, Mart 1966
 194. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-VI, 21, 4,13, Nisan 1966
 195. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-VII, 22, 4, 13, Mayıs1966
 196. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-VIII, 23, 4, Haziran1966
 197. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-IX, 24, 4, 13, Tem 1966
 198. Milli Şurada Çalışan Karşlı Kahramanlar-X, 26, 11, Eylül1966
 199. Kars İlinin Turizm Değerleri-I, 20, 8-9, Mart 1966
 200. Kars İlinin Turizm Değerleri-II, 21, 10-11, Nisan 1966
 201. Kars İlinin Turizm Değerleri-III, 22, 8-9, Mayıs1966
 202. Kars İlinin Turizm Değerleri-IV, 23, 6, Haziran1966
 203. Kars İlinin Turizm Değerleri-Kars İlinin Turizm Değerleri-V, 24, 6,11, Temm 1966
 KARS KALESİ (Ankara, Yıllık dergi)
 204. Kars'ın İlk Kurtuluşunu Kutlarken, 1, 2-4, Nisan1964
 205. Kars İli Yer Adları (14 İlçe adı), 1, 24-26, Nisan 1964
 206. Eski-Yeni Kars-Bilig Fıkralarından, 1, 28-30, Nisan 1964
 207. Ağrı Dağı Efsanesi, 2, 10-11, Ekim 1964
 208. Karşlı Divan Şairlerinden: Ali Şevket Efendiden Gazeller, 2, 6, Ekim 1964
 KARSLININ SESİ (İstanbul)
 209. Milli Destanlar ve Coğrafya Adlarının Değeri, 2, 18, Haziran1991
 210. Son Altı Türk-Rus savaşında Kars'taki Serhat Ruhunu Besleyen Halk Geleneklerimiz, 3-4, 40, Tem-Ağustos 1991
 211. Kars'ın Son Kurtuluşu, 6, 22-24, Ekim1991
 KÖYE DOĞRU
 212. Halk Şairi Diliyle: Huzurî'nin Örtülü /Şenkaya Destanı, 2, Nisan 1943
 KÖZ (Erzurum, Aylık dergi)
 213. Erzurumlu Şair Mehmed Şerifi ve Pend-i Gülistan', 5, 1980

- KÜLTÜR VE SANAT
 214. Erzurum Kongresi Beyannamesinin 45 Mümessili, 5, 153-159, Ocak 1977
 KÜMBET (Erzurum, Aylık dergi)
 215. Erzurumlu Otuz Divan Şairi, 2, 1, Ocak 1968
 MEFKÜRE (Ankara, Haftalık dergi)
 216. Ziya Gökalp'in Doğum Tarihi, 25, 1-2, Nisan 1952
 MİLLÎ İŞİK (İstanbul, Aylık dergi)
 217. Bir Kitabın Anatomisi: Gürcüstan, 28, 10-13, Ağustos1969
 218. Gürcüstan'ın Yazarı ve Gerçekler- I, 38, 20-23, Haziran1970
 219. Gürcüstan'ın Yazarı ve Gerçekler-II, 40, 29-31, Ağustos1970
 220. Gürcüstan'ın Yazarı ve Gerçekler-III, 41, 18-21, Eylül 1970
 221. Gürcüstan'ın Yazarı ve Gerçekler-IV, 42, 27-28, Ekim 1970
 MİLLÎ KÜLTÜR (Ankara, Aylık dergi)
 222. Akkoyunlu Çağında Yazılmış Amidli Şeyh Ahmed'in Edebiyat Kitabı, 77, 64-66, Ekim 1990
 223. Hocam Ord.Prof.Dr. A. Zeki Velidî Togan ve Hatıralarım, 79, 27-32, Aralık 1990
 224. Türk Tarihini Araştırma Usulünde Millî Destanlar ve Coğrafya Adlarının Yeri, 81, 23-26, Şubat 1991
 ORKUN (İstanbul, Haftalık dergi)
 225. Ali Süavi'nin Hıyva Kitabı ve Türkçülüğü, 25, 4-6, Mart 1951
 226. Moskofların Kürtçülük Cereyanı Yaratma Gayretleri, 35, 10-14, 1951
 227. Kars'ın Namık Kemal Üzerinde Tesirleri, 48, 11-12, 1951
 228. Kadın Başlığı Fes ve Şeyh Said İsyanı, 54, 4-6, 1951
 ORKUN (Ankara, Aylık dergi)
 229. Türk Destan Kahramanı Köroğlu'yu Sovyet Rusya ve Halk Edebiyatı Profesörü Pertev N. Boratav Nasıl tanıtmaya Çalışıyorlar?, 5, 2-4, Haziran 962
 230. Rıza Nur'un Tarihe Ait İki Eseri: Ermeni, Türk Tarihi, 9, 17-19, Ekim 1962
 231. Millî Folklor: Sağdıç-Soldıç Geleneğimiz, 10, 11, Kasım 1962
 232. Türkolojide Yeni Araştırmalar ve Pertev N. Boratav, 11, 7-9, Aralık1962
 233. Selçuklu Sultanı Alparslan'ın Kars'ı Fethinin 900. Yıldönümü Yaklaşırken, 20, 2-4, Eylül1963
 234. Anadolu Etnolojisi Araştırmaları: Manavlar, 24, 14-15,19, Ocak 1964
 235. Ankara Radyosundaki Bolşevik Mah Sürreya Şarkısı, 24, 22-23, Ocak 1964
 236. Gümüşhane'den Muğla'ya, Gaziantep'ten

- Edirne'ye Varınca Yayılan Türkmenler: Danişmend-
lü Eli-1, 25, 2-4, Şubat 1964
237. Gümüşhane'den Muğla'ya, Gaziantep'ten
Edirne'ye Varınca Yayılan Türkmenler: Danişmend-
lü Eli-2, 26, 16-17, 31, Mart 1964
238. Folklorumuzdan Örnekler: Sütü Çekmiş,
7, 25, Ağustos 1962
- ÖZLEYİŞ (Ankara, Aylık dergi)
239. 90 Yıl Önceki Türk-Rus Savaşını Tasvir
Eden Bir Manzum Eserden Şayan-ı Dikkat Parça-
lar, 5, 8-9, Şubat 1947
- POSOF'UN SESİ (Ankara, Aylık dergi)
240. Tarihte Posof Bölgesi ve Posof Adını Ve-
ren Hun Boyu, 1-6, 2, Ocak-Temm 1987
241. Karagünlerde (1877-78) Ardahanlıların
Millî Duyguları, 1, 12-15, Temm1992
242. Ardahan ile Çıldır'da Türk Bahadırlığı ve
İki Koçaklama, 3, 24-25, Ağustos 1993
243. Divan Şairlerimizden Ardahanlı Natıkı,
6, 15-16, Kasım 1994
244. Osmanlı Fethinden Önceleri Ardahan
Çıldır Posof Bölgesinin Türklüğü, 9, 20-25, Ekim
1995
- RİZE'NİN SESİ
245. Hemşinliler, 1, 9-10, Mart 1986
246. Bir Alman Dergisinde Çıkan HEMŞİNLİ
Adlı Yazıdaki Yanlışlar, 6, 48-51, Mart 1991
- SARI ÇİÇEK (Erzurum)
247. Artvin Elinin 2700 Yıllık Türklük İzleri:
Kalarç/Kalaçlar ve Tokar/Tukharlar, 1, 3-15, Nisan
1975
- SELÇUKLU ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
248. Selçukluların Anı'yı Fethi ve Buradaki
Selçuklu Eserleri, II, 111-139, 1970
249. Alparslan'ın Fethettiği Nemrut bin-
Ken'an/Şertulni Bölgesi (Malazgirt Zaferi Özel Sayı-
sı), III, 371-390, Ağustos1971
- TANRIDAĞ (İstanbul, Haftalık dergi)
250. Büyük Halk Şairlerimizden Çıldır'lı Aşık
Şenlik I, 9, 9-12, Temm1942
251. Şenlik'in Yurt ve Ulus Yolundaki Şiirleri
II, 11, 13-15, Temm1942
252. Şenlik'in Yurt ve Ulus yolundaki Şiirleri
III, 13, 12-15, Temm1942
253. Bayburtlu Zihni'nin Yurt ve Ulus Yolun-
daki Değişlerinden, 18, 11-14, Eylül 1942
- TARİH YOLUNDA ERZURUM (Erzurum, Ay-
lık dergi)
254. İç-Oğuz'dan Kazan Han-Küçük Arsaklı
Sülâlesinin Yurdu Karun Eli I, 1, 16-19, Ocak 1959
255. İç-Oğuz'dan Kazan Han-Küçük Arsaklı
Sülâlesinin Yurdu Karun Eli II, 2, 6-7, Mart 1959
256. 1522 Yılında İssız ve Harap Duran Erzu-
rum Bölgesi (Nahiyeleri), 5-6, 9-10, Mart-Hazi-
ran1960
257. Erzurum ve Çevresinde Azerbaycanlıla-
rın Kardeş Kömeği, 1/17, 25-28, Haziran1980
258. Erzurum'un Eski Adları Nelerdi?, 1/17,
2,11, Haziran1980
259. Erzurum ve Çevresinde Azerbaycanlıla-
rın Kardeş Kömeği, 1/18, 48-50, Temm1983
- TARİHTEN SESLER
260. Yusufelili Huzurî I, 1, 29-35, Aralık1943
261. Yusufelili Huzurî II, 2, Şubat 1944
- TURİZM BÜLTENİ (Ankara, Aylık bülten)
262. Ecdadımızın Anadolu'ya Gelişlerinin 900,
Yıldönümü Dolayısıyla KARS, 37, 4-6, Kasım 1964
263. Artvin, 38, 5, Aralık 1964
264. Ağrı, 51, 4-5, Ocak 1966
- TÜRK AMACI (İstanbul, Aylık dergi)
265. Türklerde Dört Yönün Dört Renkle Ad-
landırılması 1, 1, 38-41, Temm1942
266. Türklerde Dört Yönün Dört Renkle Ad-
landırılması 2, 2, 81..., Ağustos1942
267. Türklerde Dört Yönün Dört Renkle Ad-
landırılması 3, 3, 132-138, Eylül1942
268. Türklerde Dört Yönün Dört Renkle Ad-
landırılması 4, 4, 177..., Ekim1942
269. Tebriz'i Ögen Bir Halk Şairi, 2, 93-96,
Ağustos1942
270. Ahıska'lı Aşık İrfanî, 5, Kasım 1942
271. Karşlı Aşık Kaya Hoca, 6, 286, 1943
- TÜRK DİLİ (Ankara, Aylık dergi)
272. Şair Nefî'nin Sekiz Atası ve Babasının
Bir Tarih Şiiri, 120, 919-923, Eylül 1961
273. Çemişgezek, Kiği ve Sincar'da Eski Türk-
çe Erkek Adları, 121, 35-38, Ekim 1961
274. Halk Edebiyatı Deyimlerimiz I, 124, 214-
218, Ocak 1962
275. Halk Edebiyatı Deyimlerimiz II, 125,
286-288, Şubat1962
276. Halk Edebiyatı Deyimlerimiz III, 126,
350-353, Mart1962
277. Halk Edebiyatı Deyimlerimiz IV, 128,
655-660, Mayıs1962
278. Halk Edebiyatı Deyimlerimiz V, 130, 786-
788, Temm1962
279. Halk Edebiyatı Deyimlerimiz VI, 131,
848-851, Ağustos1962
280. Halk Edebiyatı Deyimlerimiz VII, 132,
910-912, Eylül1962
281. Halk Edebiyatı Deyimlerimiz VIII, 133,
62-67, Ekim1962
282. 2.Ordu Kumandan Vekili Mustafa Kemal
Paşanın 230 Numaralı Raporu (28 Aralık 1916),
134, 83-87, Kasım1962
283. İran Devlet Dilindeki Türkçe Sözlerden
Birkaçı, 137, 252-257, Şubat 1963
284. Dede Korkut Oğuznameleri Arsaklılar
Devleti Oğuzlarının Destanlarıdır, 139, 363-369, Ni-
san1963
285. Kürtlerde Oğuzcannın İzleri ve Aileye Ait
Sözler, 141, 511-515, Haziran1963
286. Dede Korkut Oğuznameleri Alplarının
Adıyla Anılan XVI. Yüzyıl Hıristiyanları, 143, 752-
755, Ağustos1963

287. Emrah ile Selvi'de Revan Üzerine Deyişler-I, 144, 801-806, Eylül 1963
288. Emrah ile Selvi'de Revan Üzerine Deyişler-II, 148, 213-217, Ocak 1964
289. Köroğlu'nun Çağı ve Silâhlar Destanı, 151, 408-410, Nisan1964
290. Kars Kalemizin 900 Yılına Bir Bakış, 155, 809-813, Ağustos1964
291. Sürmeli Çukurunda Tuzluca Ayrımları, 155, 825-830, Ağustos1964
292. Kağızmanlı Hifzî (1893-1918), 155, 815-817, Ağustos1964
293. Kars İlçeleri Üzerine Eski Yeni Halk Şiirleri, 155, 818-822, Ağust1964
294. Kars Kalemizin 900. Yılına Bir Bakış, 155, 809-814, Ağustos1964
295. Köroğlu Adlı Dulkadirli ve Avşarlı Oyunları, 167, 759-762, Ağust1965
296. Çıldır Gölünde Bağdat ile Hafız'ın Ağtı, 168, 790-793, Eylül1965
297. Atatürk'ün Kars'a Gelişi ve Kemalpaşa Oyunu, 170, 111-115, Kasım1965
298. Türklü Yönleriyle Ayaş (Mehmet Aldan), 172, 274-275, Ocak 1966
299. Türk Dilini Sevme Bakımından Nevai'nin Yeri, 173, 306-316, Şubat 1966
300. Halk Hikâyecilerinde Döşeme Söyleme Geleneği, 207, 470-782, Aralık1968
301. Behçet Kemal Çağlar ve Son Şiiri Üzerine, 230, 167-169, Kasım1971
- TÜRK DÜNYASI TARİH (İstanbul, Aylık dergi)
302. Türkiye'de En Eski Selçuklu Camii: Anı'da Manuçahr Camii ve Medresesi (1073), 4, 14-16, Nisan 1987
303. Türk Dünyası Coğrafya Adlarının Türkiye'deki Adaylarından Birkaçı, 3, 19-28, Haziran 1993
- TÜRKELİ (İstanbul, Aylık dergi)
304. "Çoruh-Şavşat" (Kitap Tanıtma), 2, 8-9, Ocak 1947
- TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI (İstanbul, Aylık dergi)
305. Kuzeydoğu Anadolu'da Kullanılan Türkçe Erkek Adları, 5, 75-76, Aralık1949
306. On İki Hayvan Üzerine Dönen Yıl ve Türkçe Ay Adları, 11, 170-172, Hazira1950
307. Bebek Sevme Türküleri, 18, 276-7, Ocak 1951
308. Çıldır'da Üç Uğuz Kardeşler Efsanesi, 21, 332-334, Nisan 1951
309. Gökten İnen Ejderha Efsanesi, 44, 697-8, Mart 1953
310. 1791 Anapa Ağtı, 87, 1384, Ekim 1956
311. Kars Şehrinde Karagöz Oyunu, 112, 1789-90, Kasım 1958
312. Kars'ta Derlenen Sayacı Türküleri-I, 115, 1847-50, Şubat 1959
313. Kars'ta Derlenen Sayacı Türküleri-II, 117, 1881-85, Nisan 1959
314. Kars İli Halk Oyunlarının Adları-I, 126, 2067-9, Ocak 1960
315. Kars İli Halk Oyunlarının Adları-II, 127, 2083-6, Şubat 1960
316. Kars'ta Hizmetkâr Üzerine Keloğlan Menkıbesi, 170, 3164-5, Eylül 1963
317. Kars'ın Fethi-Anadolu'da Türk Elinin Başlangıcı, 181, 3477-9, Ağust1964
318. Karşlı Deruni/Toruni, 181, 3482
319. Kars'ta Halk İnanışları: Gök-Bulut-Ejderha, 181, 3486-89
320. Kars'ta Yerli Halk Kılıkları, 181, 3490-3
321. Kars-Ardahan Türkmanları, 181, 3495-97
322. Karşlı Halk Şairlerinden Âşık Tüccari, 181, 3499-501
323. Kars'ta Kış Üzerine Fıkralar, 181, 3501
324. Ağrı Dağı Efsaneleri, 193, 3821-4, Ağust1965
325. I.Selim Çağında Hopa-Artvin Köyleri, 201, 4038-40, Nisan 1966
326. Eski Oğuz (Arsaklı-Part) Kalıntısı: Hemşinliler, 203, 4100-4, Hazira1966
327. Çıldır'da Âşık Şenlik, 210, 4292-3, Ocak 1967
328. Eleyim-Sağma Renkleri Üzerine İnanışlar, 234, 5167, Ocak 1969
329. Bir Erzurum Cöngünde Atasözleri ve Halk Şairleri, 238, 5285-7, Mayıs1969
330. Kars'a Ait Beş Efsane, 244, 5449-52, Kasım1969
331. Akordeonlu Takım, Türk Kars'ı Temsil Edemez, 256, 5801-2, Kasım1970
332. Baku'da Basılan Kitab-i Dede Korkut, 260, 5899-900, Mart 1971
333. Örtülü'de Halk Takvimi, Çevre Ağzı, Yemiş ve Ot Adları, 262, 5950-53, Mayıs1971
334. 1828 Ahıska Ağtılarından Biri, 267, 6106-9, Ekim 1971
335. Şenkaya'nın En Yaşlı Halk Şairi H. Yetimoğlu, 270, 6190-1, Ocak 1972
336. Atatürk Üniversitesine Bağlı Dede Korkut Enstitüsü Kuruldu, 294, 6853-5, Ocak 1974
337. Kurt-Oyunu, 300, 7025-6, Temm1974
338. 1686 ve 1697'de Yakılan Budin ve Bosna-Saray Ağdı, 304, 7149-50, Kasım1974
339. Tiflis-Borçalı Sancağı Karabulak Köyü Defteri, 338, 8092-94, Eylül 1977
340. Artvinli Edip Dinç'in Tarihi 1914-15 Batum Destanı, 345, 8283-85, Nisan 1978
341. Karşlı Üç Eski Saz Şairi:Âşık Hasan, Keşişoğlu, Abo Ağa (Zihni)-(TFA Yıllığı), 141-159, 1976
- TÜRK HALK BİLGİSİ HABERLERİ (İstanbul, Aylık dergi)
342. Türkiye'de Folklor Araştırmaları ve Siyasi İdeolojiler, 125, 22-23, Ocak 1947

343. Çocuk Masallarından Önce Söylenen Dösemelerden İkisi, 125, 26-30, Ocak 1947
TÜRK KÜLTÜRÜ (*Ankara, Aylık dergi*)
344. Kürtlerin Kökü Oğuzların Boğduz ile Becen Boyundandır, 6, 29-53, Nisan 1963
345. Kızıl Çin'de Olup Bitenler, 8, 51, Haziran 1963
346. Revan Türkleri, 11, 31-36, Eylül 1963
347. Alp-Arslan'dan Atatürk'e Değin Kars İli, 22, 145-151, Ağustos 1964
348. Kanada Karsı Üzerine Yeni Bilgiler, 22, 166-169, Ağustos 1964
349. Türk-Rus Savaşlarında Karşılar, 22, 170-175, Ağustos 1964
350. Kars'ı Kıbrıs Gibi Olmaktan Kurtaran Fetva, 22, 185-190, Ağustos 1964
351. Kars'ta Boy ve Oymaklardan Kalma Köy Adları, 22, 197-199, Ağustos 1964
352. Kars İlinde Halk Saz ve Oyun Havalarının Adları, 22, 200-203, Ağustos 1964
353. Kars'ı Tanıtma Derneği Selçuklu Fethini Kutlama Komitesi Gaye ve Programı, 22, 219-220, Ağustos 1964
354. Kars'ı Tanıtma Derneği Selçuklu Fethini Kutlama Komitesi Çalışmaları, 22, 221-222, Ağustos 1964
355. Ziya Gökalp Müzesine Nihat Gökalp Ailesinin Verdiği Belgeler, Fotoğraflar, 24, 18-28, Ekim 1964
356. Ahıskalı 14 Halk Şairimizden Birer Parça, 47, 84-98, Eylül 1966
357. 1967 Ankara Halk Oyunları Şenliği, 55, 38-44, Mayıs 1967
358. Avsarlı ile Dulkadirli Türkmanlarının Köroğlu Oymakları, 66, 19-27, Nisan 1968
359. Cenubi Garbi Kafkas Cumhuriyeti/Millî Şura Hükûmeti, 72, 60-80, Ekim 1968
360. Kocabey (*H. Tokdemir'in Kitabı*), 74, 187-190, Aralık 1968
361. Erzurum Kongresinin Sağ Kalan Beş Mümessili, 85, 53-57, Kasım 1969
362. Kiziroğlu'nun Notası, 86, 55-56, Aralık 1969
363. Ahıska Bölgesi ve Türklük, 87, 35-38, Ocak 1970
364. Denizli Tarihi İkinci Kısım (*Tuncer Baykara*): 1070-1429, 105, 61-63, Temm 1971
365. Atatürk'e Ait Bilinmeyen Yedi Vesika (TBMM Arşivi), 164, 486-488, Haziran 1976
366. I.Kars ile Kıbrıs'ın Sevinçli ve Acılı Kader Benzerlikleri, II. Kıbrıs Osmanlı Çağı Kitabelerinde Türklük Duyguları, 230, 47-58
507-518, Haziran 1982
367. Kürt Türklerini Afrasyab Soylu ve Oğuz Kolundan Gösteren Millî Gelenekler, 240, 42-51, Nisan 1983
- TÜRK SAZI
368. Karşlı Aşık Bahri, Mayıs 1944
- TÜRK YURDU (*İstanbul, Aylık dergi*)
369. Ziya Gökalp ve Onu Tanımayanlar, 5-6, 185-193, Sontes 1942
370. Dede Korkut Kitabı Üzerine: İç Oğuzdan Arpaçayı Boyu, 1-2, 29-32, Aralık 1943
371. Fundamenta ve Pertev N. Boratav, 5, 35-37, Ağust 1962
372. Büyük Ermenistan Hülyası, 3/
345, 29-31, Mart 1970
373. Haz. Nuh'un Vatanı Kars, 4/ 346, 33-35, Nisan-Mayıs 1970
374. Yüz Yıl Önce Söylenmiş İki Kars Koçaklaması, 243, 771-778, Nisan 1955
- ÜLKEMİZ (*Ankara, Aylık dergi*)
375. Erzurum Folklor Gecesindeki Folklor Aykırılıkları, 10, 24-25, Mart 1967
376. Bitlis İli-I, 11, 12-14, 31, Nisan 1967
377. Bitlis İli-II, 12, 8-10, 31, Mayıs 1967
378. Namık Kemal'in Kars'ta İlk Şiirini Yazdığı Konak, 13, 7-10, Haziran 1967
379. Ertuşlu/Hertüşlü Boyu, 14, 5-9, Temm 1967
380. Bingöl İli-I, 16, 7-9, Eylül 1967
381. Bingöl İli-II, 17, 11-12, Ekim 1967
- ÜLKÜ (*Ankara, Aylık dergi*)
382. Ardahan'da Uğuz Dağı Efsanesi, 96, 509-513, Şubat 1941
383. Dede Korkut Kitabındaki Coğrafi İsimler, 101, 449-456, Temm 1941
384. Allahuekber Dağları Üzerine, 27, 16-18, Mart 1949
385. Nuh'un Gemisi ve Ağrı Dağı, 31, 14-16, Temm 1949
386. Ardahan Yaylası, 39, 25-27, Mart 1950
- ÜMİT (*Kars, Aylık dergi*)
387. Umudum-I, 2, 4, 21, Nisan 1959
388. Umudum-II, 3-4, 17, 20, Mayıs 1959
- YAĞMUR (*Erzurum, Aylık dergi*)
389. Erzurum'un Tarih Çizgileri, 3, 49-50, Haziran 1977
- YENİ BİLGİ (*İstanbul, Aylık dergi*)
390. Edebiyat Öğretimi ve İdeoloji Hastalığı, 9, 1-2, Şubat 1948
- YENİ FIRAT (*Elazığ, Aylık dergi*)
391. Mamuratül'aziz Sancağında Keban Madeni Hümayunu, 22, 4-5, Nisan 1964
392. Harput-Mamuratül'aziz Şer'iye Sicilleri, 26, 11-14, Nisan 1966
393. Dede-Korkut Kitabı'nda Harput Bölgesi İlbeyleri, Ekim 1968
- YESEVİ (*İstanbul, Aylık dergi*)
394. Türkiye'nin En Eski Serhaddi, Gaziler Ocağı, Şehidler Yatağı KARS, 58, 24-31, Ekim 1998
- YURD (*İstanbul*)
395. Kızılalma'nın Yeri, 7, 20-23, Kasım 1941
- YÜCEL (*İstanbul, Aylık dergi*)
396. Halk Edebiyatı Haberleri, 84, 236-238, Şubat 1942
397. 1855 Kars Muharebesine Dair Bir Destan, 84, 248-249, Şubat 1942

III. ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

Türk Ansiklopedisi:

1. Anı
2. Cağat / Cakat
3. Çağ / Cak-su
4. Cavak
5. Cavaket / Cavakhet
6. Cen / Cenasdan
7. Cızıklar
8. Cicerek
9. Cingiz Han
10. Çıldır
11. Çıldır Atabekleri
12. Çıldır Eyaleti
13. Çıldır Gölü
14. Çin-Çavat
15. Çoban-Gerek
16. Çoruk / Çorukh
17. Çukur-Sahat
18. Danişmentlü Eli
19. Dariyunk
20. Daron
21. Dayk
22. Dede-Korkut
23. Deli-Domrul
24. Delü-Avran
25. Delü-Dondar
26. Demirkapı (Derbend)
27. Dereşam
28. Dırsa-Han
29. Digor
30. Divin
31. Diyadin
32. Diyarbakır
33. Doğu Bayazıt
34. Döger
35. Dölek / Dolak
36. Dumanis / Domanıç
37. Duruberan
38. Düz-Mürd
39. Eçmiyazın
40. Eger
41. Ekerek
42. Eleşgert
43. Emir-Güne
44. Endirey
45. Ercişli Emrah
46. Ergine
47. Erivan / Revan
48. Ermenistan
49. Erzurum
50. Erzurum Eyaleti
51. Erzurum Vilâyeti
52. Gence
53. Gog / Gagu
54. Gogaren
55. Gök-Alp
56. Gökçe Deniz
57. Gökcedağ
58. Gökdağ
59. Göle
60. Görklü Su

61. Gümrü
62. Gündoğusu Genk Yer
63. Gürcistan
64. Hakâri
65. Hamur
66. Hanak
67. Hasankala
68. Hemşin
69. Hınıs
70. Hozat
71. İğdir
72. Kağızman
73. Karaköse
74. Karapapak
75. Kars
76. Kür
77. Kürtler
78. Lazlar

İslâm Ansiklopedisi

Kars

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi

(Dergâh Yayınları, I-VIII, İstanbul, 1977-

1998)

C I:

1. Bahri
2. Bahşi
3. Balabeğ
4. Balasan
5. Baş, başlama
6. Bayatı
7. Benzetme

C.II

8. Celâli
9. Celili
10. Cevlânî
11. Ceyhunî
12. Çerkezoğlu
13. Çevirme
14. Çırpınırdın Karadeniz
15. Çirkinî
16. Çukurova
17. Dadaşoğlu Şemseddin
18. Dan-dan, dan-dım
19. Dede Kasım
20. Delikiz
21. Demircioğlu
22. Derunî
23. Deyiş
24. Döşeme

C.III

25. Emrah (Ahıskalı)
26. Garib
27. Geraylı
28. Gezmece
29. Göleli Nalbant
30. Güftarı
31. Gül Ali

C.V

32. Kılıç, Dursun
33. Kemalî Ali Efendi

C.VIII

34. Şanlı, Cafer (Cevherî)
35. Turan, İsmail (Cemal Hoca)

Türk Şairleri (Sadeddin Nüzhet'in)
(İstanbul, 1936-1945)

C. II

1. Bahri
2. Balabey
3. Celâli (Bayburtlu)
- C. III
3. Ceyhuni
4. Deruni
5. Çerkezoğlu
6. Çirkinî (Ahıskalı)
7. Emrah (Ahıskalı)
8. Enveri
9. Erbabî
10. Ervahî
11. Fakirî

IV. YILLIKLAR

1. Artvin İl Yıllığı 1967, s.95-127
2. Artvin İl Yıllığı 1973, s.1-27
3. Siirt İl Yıllığı 1967, s.36-39
4. Kars İl Yıllığı 1999, s.13-36

V. HAKKINDA YAZILANLAR

1. **Needet Öge**, Doğuş Mecmuası ve Tahassüsler, **Kars** gazetesi, 8 Şubat 1950.
2. **Hikmet Dizdaroğlu**, *Dede Korkut Oğuznameleri*, **Türk Dili**, S.26, Ankara, Kasım 1953, s.99-102.
3. **Mehmet Emin Resulzade**, *Dede Korkut Oğuznameleri*, **Azerbaycan**, S.7, Ankara, Ekim 1953.
4. **Hüseyin Namık Orkun**, *Dede Korkut Oğuznameleri*; **Kars Tarihi**, **Türk Yurdu** S.4/237, Ekim 1954, s.324-325, 328.
5. **Ali Rıza Arslan**, *Kars Tarihi Hakkında*, **Halk Hizmetleri** (Haftalık gazete), Ankara, S. 2, 1954.
6. Kırzioğlu Şehrimizde, **Serhat Ardahan** gazetesi, 21 Ağustos 1954.
7. **M. Halit Bayrı**, *Âşık İrfani*, (Kırzioğlu'ndan bahis), **Türk Dili** dergisi, S. 41, Şubat 1955, s.302-305.
8. **Ahmet Halil** (Prof. Z. F. Fındıkoğlu), *Kars Tarihi ve Bir Zaferin 100. Yıldönümü*, **Yeni İstanbul** gazetesi, İstanbul, 6 Ekim 1955.
9. **Cavit Orhan Tütengil**, *Ziya Gökalp İçin Yeni yayınlar*, **Dünya** gazetesi, 24 Temmuz 1956.
10. Kırzioğlu Kars'a Geliyor, **Bugün** gazetesi, Kars, 6 Ağustos 1959.
11. M. Fahreddin Kırzioğlu Geliyor, **Hür yurt** gazetesi, Kars, 7 Ağustos 1959.
12. **Hikmet Dizdaroğlu**, *Edebiyatımızda Kars*, **Türk Dili**, S. 98, Ankara, Kasım 1959, s.104-106.
13. Kars Derneğinin Gecesi, **Bugün** gazetesi, Kars, 21 Ağustos 1959.
14. İbret Tablosu, **Ekinci** gazetesi, Kars, 19 Ağustos 1959.
15. **Veli Özkan**, *Mahalli Oyunlar ve Fahret-*

tin Kırzioğlu I-II, **Birlik** gazetesi, Kars, 17-18 Ağustos 1960.

16. "Kürtlerin Menşei" Konulu Konferans, **Türk Folklor Araştırmaları**, S.133, Ağustos 1960.
17. **Güner Şaman**, *Hür yurt'a Açık Mektup*, **Hür yurt** gazetesi, 22 Ağustos 1960.
18. **Suzan Çapan**, *Mahalli Oyunlarımız Milletimizin Malı Olmuştur*, **Hür yurt** gazetesi, 23 Ağustos 1960.
19. **Faik Reşit Unat**, *Atatürk'ün Biyografisi ile İlgili Bazı Tarih ve Belgeler Hakkında*, **Türk Dili**, S. 137, Ankara, Şubat 1963.
20. **A. Rıza Önder**, *Folklorcularımız: M. Fahrettin Kırzioğlu*, **Türk Folklor Araştırmaları**, S.185, İstanbul, Aralık 1964, s.3595-3597.
21. **H. Dizdaroğlu**, *1855 Kars Zaferi*, Ankara, **Türk Dili**, S.53, Şubat 1956, s.323-327.
22. Orhan Erkanlı *Adaletten Kaçıyor I-II*, **Adalet** gazetesi, İstanbul, 12, 13 Mayıs 1965.
23. Kırzioğlu'nun Başına Gelenler, **Hür Söz** gazetesi, *Erzurum*, 28 Mayıs 1965.
24. **ESEN**, *Kırzioğlu Bayramı*, **Hür yurt** gazetesi, Kars, 16 Ağustos 1966.
25. **Sosgertli Aşık Mehmet**, *Kars Münevverlerinden Sayın Fahrettin Kırzioğlu'nun Zümrecilik ve Irkçılık Destanı*, **Yeni Doğu** gazetesi, Kars, 27 Ağustos 1966.
26. **Ahmet Özkan**, *Gürcüstan Adlı Kitabı Eleştiren F. Kırzioğlu'nu Cevap*, **Millî Işık** dergisi, S. 35, Mart 1970, s.28-29.
27. **Neş'e Aküzüm**, *Şeyh Şamil Adlı Oyun/ Ya da Bir Yazarın Fobisi*, TFA, S. 260, Mart 1971.
28. *Fahrettin Kırzioğlu Köprüye Taş Koydu*, **Yeni Doğu** gazetesi, Kars, 21 Ağustos 1972.
29. *Kitaplar Arasında: Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi*, *Ufuk* gazetesi, Malatya, 4 Ağustos 1976.
30. **Yavuz Akpınar**, *Kırzioğlu M. Fahrettin, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.V, İstanbul 1982, s.328-329.
31. **Ahmet Karaca**, Prof. Dr. Fahrettin Kırzioğlu'na Zaruri Bir Cevap, **Azerbaycan Kültür Dergisi**, S. 257, Ankara, Kasım 1986, s. 31-47.
32. *Hemşinliler Yardımlaşma Derneği Prof. Dr. Kırzioğlu'nu Hemşin'e Davet Etti*, **Hür Söz** gazetesi, 26 Temmuz 1986.
33. **Prof. Dr. Muharrem Ergin**, *Dede Korkut Kitabı-I*, Ankara 1994, s.53, 62, 63.
34. **Dr. Esin Dayı**, *Cumhuriyetimizin Temellerinin Atıldığı Erzurum Kongresi Üzerine Bir Eser: Bütünüyle Erzurum Kongresi, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, S. 9, *Erzurum* 1998, s. 189-202.
35. *Kim Kimdir? İstanbul*, 1987.
36. **Yavuz Bülent Bakiler**, *Bir Gürcüstan Eksikti*, **Türkiye** gazetesi, İstanbul,
37. **Yavuz Bülent Bakiler**, *Cumhurbaşkanı-*

mıza Saygıyla Arz Ederim, **Türkiye** gazetesi, 5 Eylül 1998.

38. **Yunus Zeyrek**, Kırzioğlu'na Saygı, **Türk Yurdu**, S. 156, Ankara 2000, s. 46-48.

VI. DİĞER YAZILAR¹²

1. Agop Martayan Dilaçar'ın Tekzibine Cevap, 2 s.

2. Prof. Hamid Ongunsu ve Doğu Üniversitesi, 2 s.

3. Kars İlinin En Kuzey İlçesi **Posofun** Adının **Kıpçak** Olarak Değiştirilmesi Gereği, 6 s.

4. Lise I. Ve II. Sınıf Tarih (*N. Akşit-E. Oktay*) Kitaplarındaki Hatalar, 5 s.

5. Lise III. Sınıf Tarih (*C. Baysun-A.M. Mansel-E.Z. Karal*) Kitabındaki İlmî Hatalar, (1951) 2 s.

6. Türkiye ve Mahkûm Türk Dünyası, 4 s.

7. Türk Folkloruna İtiraller ve Boşuna İnatçılık, 7 s.

8. Diğor'un Yeri ve Turizm Değerleri, 6 s.

9. Siyasî Bakımdan Çanakkale Zaferimizin Değeri, (1979), 4 s.

10. Kars'ta 93 Felâketimizden Sonraki Rus İşgal Ve Esareti Çağından Kalma Kötü İzlerden Hemen Kaldırılması Gerekenler (1951), 3 s.

11. Millî Eğitim Bakanlığımızın Doğu Anadolu ve Kürtler Üzerine Okul Tarih Kitapları Müfredatına Dahil Etmesi Gereken Hususlar, 3 s.

12. Sarıkamış Harekâtı Üzerine Söylenen Halk Şiirlerinde Enver Paşa, 3 s.

13. Kars Elindeki Ahali ve Nüfus, 11 s.

14. Ziya Gökalp'ın Atayurdu Çermik Kasabası Tamtma Notları, 2 s.

15. Liselerde Okunan Türkçe-Edebiyat Kitapları Hakkında İ. Hami Danişmend Beyle Mülâkat, 6 s.

16. Türk Medeniyeti Tarihi Notları, 18 s.

17. Kara Amid/Diyarbakır ve 1515 Kurtuluş Destanı, 12 s.

18. Çıldır Gölü (1965), 3 s.

19. Divan-ı Vâlî-i Âmidî'den Seçme Şiirler, 4 s.

20. Bardızlı Nihanî'nin Şiirleri, 6 s.

21. Sekiz İlçemizin Gürcü İşgalinden Kurtuluşunun 45. Yılı, 23 Şubat 1966, 2 s.

22. A.Ü. Fen-Ed. Fak. Sosyoloji Asistanı Dr. İ. Beşikçi'nin Doğu Mitinglerinin Analizi Adlı Broşürünün Mahiyet ve Gayesi (1968), 11 s.

23. Edebiyatımızda Sarıkamış Savaşları, 2 s.

24. Yanardağlık Çağından Kalma Bir Ağrı Dağı Efsanesi, 1 s.

25. 15 Nisan 1967 Ağrı İlimizin Kurtuluşunun 49. Yıldönümü, 1 s.

26. Siirt İlimizin Tarih, Etnoloji, Etnografya ve Folkloru Üzerine Notlar (1966) 3 s.

27. Ağrı İli Bölgesi Tarihçesine Bir Bakış (*Konferans-1969*), 5 s.

28. Gazi M. Kemal Paşanın Kars'a Gelişi/Yeni Bir Hatıra

29. Elazığ İli Yer Adlarından: Çan, Huşun, Hun, Baskil, Abdela, Mevali-Uşağı, İsolu, 6 s.

30. İstanbul'un Fethinin 520 Yıldönümü: İstanbul'un Fethinin Manevî Yönleri, (Konferans-1973), 2 s.

31. Gürcistan, 6 s. (Yayımlanmamış Ansiklopedi maddesi)

32. Hâlimiz Ahvâlimiz (Fantezi), 1 s.

33. Artvin İlimizin Milli Tarih ve Kültürümüzdeki Yeri (15 Haziran 1969 Pazar/ Konferans metni taslağı), 1 s.

34. Ercişli Emrah ile Selvihan'ın Kabirleri Nasıl Ortaya Çıkarıldı? 4 s.

35. Ord. Prof. Dr. Ahmed Zeki Velidî Togan Hocamızın Kimmerler ile Sakaların Türklüğünü Kesinlikle Belirtmesinin Önemi, s. 19?

36. Selçuklu Fetihlerinden Önce Kuzey Azerbaycan'da Türkler ve Bunların Dede Korkut Oğuznamelerindeki Hatıraları (Konferans Taslağı), 2 s.

37. Söğüt'te Osmanlı Begliği'ni Kuracak Olan Kayı Boyu ile Ertoğrul Gazi, Yedi Yıl Kars İli Topraklarında/Pasın Yaylasında ve Sürmeli Çukurunda Kaldılar (Konferans taslağı) 3 s.

NOTLAR

¹ **Kırzioğlu**, aynı sayfanın altına şu notu eklemiştir: "10 Mart 1980 Pazartesi sabahı 63 yaşımaya basıyorum. Kısmet olursa 73 ve 83 yaşımı da idrak ederim. **Fahreddin**"

² 28.7.1934-30.7.1935 tarihleri arasında.

³ 29.6.1936-30.4.1937 tarihleri arasında.

⁴ 23.2.1942-2.4.1942 tarihleri arasında.

⁵ Bunlardan yalnız *Câm-ı Cem-Âyîn*'in sadeleştirmesi 1949'da basıldı (Bkz. Bibliyografya).

⁶ Bu stajyerlik dönemi 23.3.1948-26.5.1949 tarihleri arasındadır.

⁷ Ali Rıza Önder, Folklorcularımız: Mehmet Fahrettin Kırzioğlu, TFA, S. 185, Aralık 1964.

⁸ Bkz. AÜ-DTCF Dergisi, S. 1, 1942 ve c. IV, S. 1, 1945.

⁹ Prof. Kırzioğlu, 1978 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Tarih Bölümü Başkanı olduğu sırada, fakültenin çıkarmakta olduğu Araştırma Dergisi'nin bir sayısının A. Zeki Velidî Togan Özel Sayısı olarak çıkması için gayret göstermiş, bilim adamlarının yazılarını toplamıştır. Bu dergi ancak 1985 yılında basılabilmıştır. Kırzioğlu'nun akademik hayatının on altı yılını verdiği bu üniversite, ne yazık ki, bu tür bir vefayı Kırzioğlu'na göstermede ağır davranmıştır.

¹⁰ Hocanın, bu mektuba 20 Ocak 1954 tarihinde cevap yazdığı anlaşılmaktadır.

¹¹ Derginin 116. Sayısında bu yazıyla ilgili bir düzeltme çıkmıştır.

¹² Bu yazılar, daktilo edilmiş hâlde Hocanın dosyaları arasında görüldü. Neşredilip edilmediklerini tespit edemedik.